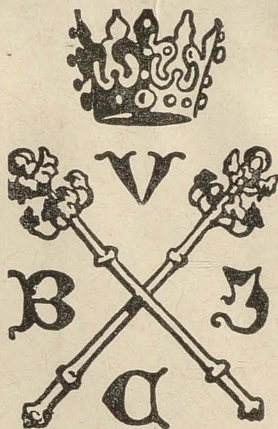

ANDREÆ
PATRICII
NIDECICI, ARCHI-DIACONI VILNAE,

PARALLELA ECclesiæ Catholicæ cum Hæreticorum Synagogis.

SIVE

Causæ, quibus permoti plerique nostris temporibus, sectas hæreticorum deseruerunt, & ad Ecclesiæ communionem redierunt.

COLONIÆ.

Apud Maternum Cholinum.

M. D. LXXVI.

Cum gratia & Priuileg. Cæs. Maiestatis.

AMPLISS. S. R. E. CARDINALI, ET MAGNO POENITENTIARIO, STAN. HOSIO EPISCOPO VARMIENSI.

Andreas Patricius Nidecicus Archidiaconus Vilnæ S. P. D.

I*Amdudum au-
sculto, & cupi-
ens tibi dicere
quædã Pauca,
reformido.*

*Libet enim, dum ad te primi-
tias ferè istas mitto, mearum de
religione lucubrationum, iisdẽ
versibus affari te, Hosi Cardi-*

nalis amplißime, quibus affatur herum seruus ille, haud magna in re, sed fidei plenus. Re enim vera iamdudum est, vt me abs te ad eas literas, quæ, vt sunt ita sanctæ appellantur, inuitari, cæteris autem studijs, in quæ hactenus à prima statim adolescentia aliquanto ardentius incubui, frustra arceri exaudio. Frustrà dico: quòd tantus hucusq; amor extiterit nota illa & amœna humaniorum literarum spacia peragrandi, & contra tantus metus ad hæc vestra, grauia inprimis studia, & tristis cuiusdam seueritatis plenißima, commigrandi, in illis præser-

præſertim, quas ipſe quoq; non ignoras, regiæ Cãcellariæ occupationibus noſtris, vt non dies, nec menſes, ſed anni omnino cõplures interceſſerint, dum ad te eiuſmodi aliquid mittere reformido, quale hoc demum tempore mittendum eſſe exiſtimaui: quanquam non ſine eadem animi mei trepidatione. Etenim, ſi neſcis, iam inde ex illo tempore, quo mihi primùm puero, in illa, à ſtrepitu vrbis huius noſtræ remota, D. Sebaſtiani ædiculo, vidẽdi tui copia eſt facta, eam de te, ex ſermone magiſtrorum meorum, Alb. Nouicampiani, & Sim. Maricij, qui tũc

publicè, cum magna eruditionis & diligentiæ opinione, ad D. Ioannis docebant, haustam opinionem concepi, limatissimo tuo iudicio, nihil, quod limatissimũ idem non esset, posse vlla ex parte satisfacere. Quæ quidem opinio multo etiã magis aucta cum ætate est, posteaquam de eruditissimis ipsis scriptis tuis passim in optimam partem vidi iudicari, quibus tu quidem scriptis ita Ecclesiam Dei ornas, id non minus tuum, simulq́; adeò nostrum Polonicum nomen illustres, ita magistros errorum cõfutas, vt quamplurimos quotidie ab ipsis sectatores abducas:

tanta

tanta porrò suauitate lectores afficis, vt ꝓpterea descriptores ipsos ac typographos librorum tuorum, certatim ad hoc opus decurrentes, iamdudum quasi inter se committas. Atq; earum sanè rerum cogitatio etsi ne nunc quidem animum mihi ad scribendum facere poterat, vicit tamen profectò pietas, vt, dum tibi obsequor, à leuioribus interea istis auspicatus, tentarem quodãmodo, ecquid deinceps maius aliquid ferre poßim, in ijs, ad quæ me tam amanter vocare videbare. Quantum profecerim, tuũ iudicium esto, nobis enim, quod pace tua dictũ

velim Ægyptiæ ollæ illæ, quibus aßueuimus, nondum ita ex animo deleri potuerunt, vt omnem earum memoriam penitus abiecisse videamur. In quo sanè, si quid peccatur à nobis, ignosces quæso consuetudini nostræ, & tuorum etiam ipse consimilium olim temporum in memoriam redibis, cum ipse quoque in easdem res, quas fortasse in nobis iudicas hoc tempore reprehensione dignißimas, non minorem operam conferres, nec minus hoc nomine à plerisq; bonis illis quidem viris, sed nimium, vt puto, suorum studiorum amantibus, reprehendere. Sin est, vt

tu in his Ægyptijs expoliandis nihil omnino peccari existimes, si modò inde aliqd ad Hebræos nostros collocupletandos possit peruenire, tum verò nos, bona cum tua venia, spolia ipsa, si nō opima, at non nulla tamen maiore porrò cū animo, Ægyptijs istis, iniustis videlicet dominis, detrahemus, eaq́; deinde, quātū poterimus, ad qualemcumque spartæ nostræ, Ecclesiæ Dei, veræ atq́; legitimæ rerum ac gētium omnium dominæ, accessionem adiungendam, per omnem occasionem conferemus. Nunc quidem quod ad te mitto, argumentū est, vt opinor, primum,

ad pertenuem nostram in eo tyrocinij genere facultatem experiundã idoneum, deinde verò à rationibus etiam perturbatorũ istorum temporũ non abhorrẽs, quibus equidẽ, ab hominib. ipsis non pessimis, notæ atq; insignia veræ Ecclesiæ anxiè admodum quæri solent, ad fluctuãtes eorũ animos in certa aliqua et stabili religionis sede collocandos. Id quicquid est, sanè totum, vt vides, vno eo loco, qui cõtrariorũ quasi inter se comparatione definitur, confectum à nobis & absolutum est: qui locus non solùm partes alteras, alterarum collatione partium vehemẽtiùs illuminat,

minat, sed etiā, quod ipse quoq; magnus dicendi magister Aristoteles in suis præceptionib. adnotauit, primus est omnium, q cogitationibus nostris ad omnē rem propositam soleat obrepere: ex quo, ipsa quoq; Parallelorum inscriptio libro est attributa. Rem si probaueris, equidem nihil est, quominus liber ipse in tuo potius, qui me ad ea studia semper incensum, pridem inflāmasti, quam in cuiusuis alterius nomine, poßit publicè apparere. Benè vale. Cracouiæ Kal. Aprilis. Anno Christi Dei nostri M. D. LXXVI.

ANDR.

ANDR. PATRICII NIDECICI ARCHIDIACONI VILNAE.

PARALLELA Ecclesiæ Catholicæ cum Hæreticorum Synagogis.

SIVE,

Causæ, quibus permoti plerique nostris temporibus, sectas hæreticorum deseruerunt, & ad Ecclesiæ communionem redierunt.

MAximè optandum esset, vt in quam semel vocati sumus Iesu Christi Dei nostri fidē & religionē, ea sicuti omnibus omnium gentiū superstitionibus, & omnibus omniū hæreticorū impijs fraudibus longè antecellit, ita semel à nobis suscepta, constanter posit ad extremū retine-

retineri. Castitas enim religionis, quę est cultus quidam Dei incorruptus, nec vllo næuo inquinatus, nō solùm in veritate religionis sita est, sed etiā in perpetuitate atque constantia ipsius veritatis. Neque enim satis castum est, quod modò purum est, modò maculosum, sed illud demum verè hoc nomine dignum est, quod nulla est vnquam commutatæ veritatis nota vitiatum. Atque ea quidem veritas quoniam nec in consilio impiorum proponitur, nec in via scelestorum ac seditiosorum hominum inuenitur, nec verò vlla ratione in cathedra illa contagiosa doctrinæ, vt Dauid appellat, pestilentis conspicitur, sed tota propria est, non magis vsu quàm possessione, Ecclesiæ Catholicæ sponsæ CHRISTI, quam solam Deus esse in his terris voluit columnam & sedem, ac stabilimentum inter homines, eius quam quærimus, veritatis, idcirco, vt diximus, optandum sanè esset, ita nos complexu matris huius, vnius, sanctæ, catholicæ, & apostolicæ Ecclesiæ contineri,

tineri,

tineri, in cuius ſolius gremio fideli ac benigno omnia Deus depoſuit, quę filijs ſuis appromiſit, vt ne ad alias vnquam nouercas conuolemus, caſſas primùm & inanes omnis felicitatis, deinde inuiſas Deo, & CHRISTO ſponſo, poſtremoque adeò & vitæ noſtræ ac naturæ inimicas, & ſaluti. Verùm quando ea eſt perturbatio infelicium iſtorum temporum, in quæ incidimus, vt filiorum deſertorum magna vbique ſit copia, præclarè ſanè cum ijs agi videtur, qui cognita diſceſsione & aberratione ſua à matre Eccleſia, regredi malunt, quàm progredi in hoc tā periculoſo curſu. Etſi enim primam illam laudem tenere non potuerunt illibatæ religionis, propter multas vel hoſtium inſidias, vel opinionum peruerſitates, vel deniq; temporum ipſorū corruptelas, quibus adeò res redit, vt ipſi etiā illi perfecti homines, quorū hacten⁹ nulla in religione notata eſt varietas, de conſtantiæ ſuæ gradu deijci ferè videātur: in ſecundis tamē conſtiterunt, & errorem quidem ac

lapſum

lapſum ſuũ principio per Dei gratiã agnouerunt, mox etiã repudiauerũt, poſtremò deniq;, id quod caput eſt, ad Eccleſiæ veritatẽ reuocarunt. Quorũ quidem ipſorum hominum quanta ſemper, iam inde à primis temporibus, fuerit in Eccleſia Dei dignitas, ſatis id, tum in Simone illo Bariona, tũ in Saulo denique Tharſenſi ipſo, duobus religionis noſtræ capitibus, declaratum eſt, quorum hic, ex inimico, atque hoſte Chriſti, quem ſe eſſe non ſolùm palàm, ſed etiam libenter profitebatur, electus à Deo ac deſignatus eſt, vas & receptaculum, deportando apud barbaras & profanas gentes Ieſu Chriſti nomini deſtinatum: ille autem hoc etiam amplius eſt conſecutus, quòd ter abnegato eo, quem ſemel conſtantiſsimè confeſſus fuerat, Chriſto ipſo Deo ac Domino & magiſtro ſuo, princeps nihilominus poſtea Apoſtolorum eſt ab eo relictus ac conſtitutus, & petra eiuſmodi, ſuper quam ædificaretur Reſpub. & Eccleſia Chriſtiana. Quibus ſanè duobus addamus etiam li-

cet Aurelium illum Augustinū, qui ex inexplicabilibus Manichęorū laqueis, quibus implicatus erat, semel eluctatus, grauissimus posteà Ecclesię sanctę patron⁹ & defensor, hęreticorum autem aduersarius, & quasi malleus ad tundendos eos, diuinitus est factus. Ita sanè, vt illorum quidem superiorum, ceu bonorum ac fortium virorum & militum, horum autem, vt promptiorum iam & alachriorum pro Ecclesia, in quam restituti sunt, opera vti liceat, in hac sanctissimi Christi corporis, quod est Ecclesia, exædificatione. Vtrumque non est passim quorumuis, atque adeò, si verè loqui volumus, ne hominis quidem cuiusquam. Nam fides omninò singulare quoddam Dei donum est, nec, vt errare ipsum hominis est, ita etiam aut ab errore reuocari, aut in veritate persistere, solius hominis existimandum est. Diuino enim maximè præsidio niti necesse est, cum in vtroque, tum in altero etiā magis. Sectum namq; est, quod alibi vberi⁹ magna theologorū

asseue-

asseueratione disseritur. Iustificationem vnius impij, maius omnino & multo valentius Dei præpotentis opus esse, ipsa vniuersi huius de nihilo facta structura & compositione. Facilis descensus auerni. Sed reuocare gradum, superasque euadere ad auras, hoc opus, hic labor est. Pauci, quos æquus amauit Iupiter, aut ardens euexit ad ęthera virtus. Dijs geniti potuêre. Inquit ethnicus poëta: nostro quidem prophetæ non absimiliter, qui perditionem quoque & interitum Israëli ipsi tribuit, hoc autem est, nobis; auxilium autem in perditione & interitu, ad Deum refert auctorem. Qui quidem Deus Opt. & Max. etsi multa assiduè nobiscum tacitè & latenter agere soleat, dum ad ostium animorum nostrorum stat & pulsat, dum aurem mentis nostræ vellicat, dum ad cor loquitur, & quasi intus canit, ea quidem via, quæ sensibus atque adeò rationi ipsi nostræ penitus est ignota, tamen ne cætera quidem ferè solet prætermittere officia, in oculos & sensus incurrentia, & rationi inpri-

mis noſtræ conſentanea, quibus ad frugem meliorem ex medio errorũ & offenſionum mundanarũ curſu, volentes retrahamur. Qui præſunt in Eccleſia eiuſmodi rebus, obſeruarunt pleraque ex confeſſione ipſa eorum, qui per hæc tempora à factionibus hæreticorum ad Eccleſiæ ſocietatem, per Dei gratiam redierunt. Eorum quædam nobiſcum communicauerunt, eaque publicè hic propoſita eſſe voluerunt, ad communem omnium vtilitatem atque vſum, ſi fortè, vel medicina olim corporis, priuatis & paucis ab initio, tum ab hoc obſeruatis, tum ab alio propoſitis, morborum remedijs colligendis, tandem eſt vniuerſa conſtituta, & ad artem etiam quandam redacta, ita hæc quoque maximè neceſſaria animi medicina, ſingulis iſtis remedijs obſeruandis ac proponendis, poſſit aliquando perfecta acquiri, & modis omnibus abſoluta. Vtere his quiſquis es commodo tuo, & Deum ora, primùm, vt te à contagione iſta peſtifera profanarum & impiarum o-

pinionum, quibus hoc tempore omnia plena ac referta ſunt, integrum & immunem præſtet, tum autem, ſi qua iam fortè aut leuior decoloratio, aut maior etiam peſtilentiæ vis ad te inde permanauit, vt mali quicquid eſt, præpotenti manu ſua benignus tollat, & te purum, putum, integrum etiam & benè firmum, Eccleſiæ ſuæ reſtituat, cuſtodiendum in vitam immortalem & ſempiternam.

1. Gratiæ Dei aduerſus laqueos diaboli.

Mnimo igitur eorum hominum, quos vnquam ſuſcepti erroris hęreſumq́ue in animũ ſemel admiſſarum pœnituit, quos ſanè nec paucos per hęc tempora fuiſſe, nec obſcuros conſtat, cùm alij alijs cauſis adducti, ad officium ſe ſuum dicant recepiſſe, tum omnibus vnum illud commune eſſe in hoc genere videtur, quod ſe ex æquo omnes, ſingulari Dei benignitate & afflatu ac in-

ſtinctu ſpiritus eius ſancti, à falſis de religione opinionibus, vno ore affirmant receſſiſſe. Et ſanè, quemadmodum malum illud hæreticarum opinionum, inimico illi homini, qui bonis ſeminibus ſuperſeminare ſolet zizania, diabolo, inquam, auctori adſcribendum eſt, qui poſteaquam ſemel ab initio decepit calliditate ſua Euam noſtram, non ceſſat porrò hodieq́ue inſidias tendere calcaneo illius, & aſſiduè tanquam leo circuire, quærens quẽ deuoret, ita contra bonum illud, ad cor & ad viam ſalutis intermiſſam reuertendi, non alij meritò acceptum ferendum eſt, quàm Deo Opt. & Max. qui ſolus à laqueis illis diaboli, in quos ſe ipſa impietas ſolet induere, vt cuſtodire, ne in eos incidamus, ita etiam, ſi fortè inciderimus, eripere ac liberare poteſt, quiq; intus, ablato à nobis lapideo, & pro eo carneo corde ſubſtituto, non ſolùm docere, ſed etiam omninò inducere poteſt, vt viſis ac ſomnijs hæreticorũ inanibus relictis, viuæ voci eius, in ſola Catholica Eccleſia perſonãti, obediamus,

diamus, & eam vitæ viam ineamus, quæ ſola dux eſt ad puras illas, æthereas & celeſtes regiones.

Hęc, inquā, etſi in vniuerſum ita ſe habeant, ſunt tamen alia præterea nōnulla magis peculiaria remedia in hoc genere, quæ modò his, modò illis profuerunt, quæ ſanè remedia cælari ac diſsimulari non debent, etiam aliorum cauſa, qui ſi fortè ſua ipſi ſapientia ſapere hactenus non potuerunt, aliorum ſaltem periculis cauti eſſe incipiant. Conſtant autem omnia ferè hæc remedia ex comparatione Catholicæ Eccleſiæ ad Synagogas hæreticorum, cuius nos quidem comparationis aliquot capita breuiſsimè hoc loco proponemus.

2. *Diſcordia Hæreticorum.*

IVuat igitur principiò conſiderare diſcordiam ipſam hæreticorum, quæ talis ac tanta eſt, vt primùm quidem tot ſectas nobis pepererit, quot homines ſe ad illarum factionum varietatem atque inconſtantiam contuliſſent, deinde ve-

rò(vt eſt malarum omnium herbarũ admiranda quædam fæcunditas)cùm ſinguli eorum, in illa opinionum per uerſitate diutius elaborare cæpiſſent, numerus etiam opinionum ipſarum non multò poſt, cum numero, non dicam annorum, ſed propemodum dierum, quibus eæ fabricabantur, fuerit adæquatus. Ex quo deinde tria ſunt conſequuta. Vnum, vt numerus ipſe falſarum illarum opinionum, multiplicatis inter ſe tum hominum tum dierum ipſorum numeris, mirum in modum augeretur, eoque ipſo tanta quotidiè in doctrinam eorum confuſio induceretur, vt opiniones poſtremò ipſas non modò pernoſcere, ſed etiam pernumerare admodum difficilè fuerit. Alterum etiam inde ſequebatur, vt illi quidem, qui rerum ſuarum & ſalutis incerti, ad eos fortè veniebant, incertiores multò dimitterentur, & ex ſtultis inſani prorſus redderentur, cum ſummo animorum ſuorum periculo & iactura. Poſtremùm autem, vt ipſi illi earum fraudum

dum architecti, non magis ab Ecclesia ipsa, à qua secesserant, dissentirent, quàm ipsi mutuò inter se alter ab altero dissiderent, &, quod omnem amentiã superat, ipsi, ipsi secum pugnarent; secum, inquam, vnusquisque eorum bellum gereret, dum ea, quę paulo antè pro veris, primis, solis & ipse duxit, & orbi ipsi terrarũ vniuerso, maxima contentione venditauit, ipse ad extremum ita repudiaret, vt omnia aut planè in vniuersum negando, ex rerum quasi natura tolleret, aut limatius, vt sibi videtur, disserendo, falsi omnino argueret. Quæ res quidem si in vita hac nostra communi, de rebus nunc sic, nunc alio modo se habentibus, ægerrimè ferri posset, in cœlesti quidem & certissima omnium salutis doctrina tradenda, post tot præsertim à fundatione Christianismi exactas ætates, & post tot sæcula consecuta, ferri ab hominibus Christianis non debet, Inest.n.in eo, pręter cætera incõmoda insignis quædã turpitudo, non modò Theologorum, sed etiã virorũ quorumlibet

rumlibet grauitatę prorſus indigna. Nota eſt Melanthonis, atq; adeò Lutheri ipſius, & aliorum gregalium propria in nouis aſſiduè procudendis dogmatibus varietas & inconſtantia, tanta ſingulorum contra ſingulos acerbitate defenſa, vt res non ſemel, nō ſolùm ad maledicta ſcurrilia, ſed etiam ad arma hoſtilia deuenerit. Nam & Anabaptiſtę contra Lutheranos, & Lutherani contra Caluiniſtas, & Caluiniſtę viciſſim aduerſus Lutheranos multis in locis, hoſtiliter exarſerunt, & ad arma denique cucurrerunt. Atque adeò vniuerſa eorum doctrina, qui ſe ab Eccleſia præciderunt, vtut verbum Dei, & pacis Euāgelium verbo præ ſę ferat, vtut interdum, ſiue diuini numinis gloriam & honorem, ſiue adeò commodum rerump. nefarijs ſuis conſilijs per ſpeciem prætexere videatur, quantum tamen ex rebus ipſis & in Heluetia, & in Germania, & in Anglia, & in Scotia, & in Gallia conſecutis iudicari poteſt, reuerà nihil aliud eſt, quàm flabellum quoddam ſeditionis, & funeſta fax incendiorum

diorum ac bellorum ciuilium, bellorum, inquam, tum perniciosissimorum illorum in Ecclesia & in Repub. tum etiam horum fœdißimorũ, inter ipsos eorum dogmatum duces & auctores commissorum, mirabili quodam & imperuestigabili Dei iudicio, quo fit, vt per inimicos ipse suos vindictam sumat de inimicis suis. Iam illud, quod perpetuò in ista inconstantißima eorum incertitudine, & in discordi admodum varietate obseruatum extitit, quid est, si nõ proiecta quædam væsania, & fatalis eorum calamitas est? quod mutandis istis suis & tam variè, & tam facilè, & tam crebrò, opinionibus, non ferè vnquam, nec casu, nec studio, in melius vergant, sed semper in deterius, & quidem vsque adeò deterius, vt ab eiusmodi initio ad talem exitum perueniri aliquando potuisse vix quisquam existimauerit. Quis enim credidisset vnquam, vt ab aqua & cereis benedictis, quæ isti primùm sola arrodere cæperunt, gradus aliquando fieret ad Iesu Christi Dei nostri diui-

nitatem conuellendam? aut ad sanctissimæ & indiuiduæ Trinitatis maiestatem & gloriam conculcandam? Atqui vtrumque ætas nostra vidit & audiuit, & cùm eiusmodi furias, aduersus omne id, quod est Deus, rabiosissimè consitatas intuetur, haud ferè liquidò affirmare potest, ecquidnam præterea visura sit aut auditura maiorum etiamnum blasphemiarum. Negebat olim fortè fortuna nescio quis, vel scio potius, nam interfui, apostolorum sanctitatem, singulos eorum, vt solent isti, in ordinem redigens. (Hæc enim tum sola scilicet in circulis & conuiuijs iactabantur) Excepit confestim alius, peruersi genus dogmatis seriò refugiens, orationisque insolentiam ad maius etiam incommodum adducens. Quid? Si, inquit, eodem hoc modo, quo negas Apostolorum sanctitatem, eius quoque ipsius diuinitatem neges, qui Apostolorum fuit Dominus & magister? Quid factum est? Equidem ad eam tũc vocem, aures omnium qui aderant, atque adeò eius quoque ipsius, qui se

Apostolis

Apoſtolis iam ipſis iniquum iudicem ferebat, ita inhorruerant, vt, quin veſtes ad illam tantam tamque inauditam blaſphemiam ab omnibus ſcinderentur, nihil admodum deeſſe videretur. Nondum videlicet tum aſſueueramus os in cælum ponere, & cum gigantibus impia aduerſus Deum bella moliri, armis pluſquam parricidialibus. Perfractis autem ſemel religioſi pudoris repagulis, & meta transgreſſa verecundiæ, Deo & diuinis omnibus rebus debitæ, eædem illæ aures, quæ tunc nudam ſcilicet huius tam impię & modis omnibus deteſtabilis ac execrandæ rei interrogationem non ferebant, aliquot modò poſteà interiectis annis, nefariam flagitioſiſſimi & petulantiſsimi eiuſdem dogmatis aſſeuerationem ipſam tulerunt, atque haud ſcio an in cor etiam ipſum, proh dolor, demiſerunt. Sic enim profectò ſe res habet, vt cuneus à tenuiſſima fiſſura tentato initio, craſciſſimas etiam arbores, nouis identidem ingeminandis ictibus, valeat diffindere.

3. Con-

3. *Concordia Catholicorum, est vnitas Ecclesiæ.*

HAnc ego te principiò tantam hæreticorum inter ipsos digladiationem, per summam eorum inconstantiam & mobilitatem animorum de malis rebus præsentibus ad pessimas quasque magis ac magis delabentem, præ oculis habere assiduè cupio, vt deinde exaduersò facilius tecum consideres & expendas consensum & concordiam Ecclesiç ipsius, quç omnibus omnium temporum interuallis, eam constantiæ laudem tenuit, vt omnium eorum, qui gremio ipsius continerentur, cor vnum, & anima vna, atque adeò etiã labium vnum esse videretur. Neque id modò in ijs appareret, qui aut ijsdem ex locis orti essent, aut ijsdem temporibus vixissent, sed etiam multò magis in illis, quorũ & origines, & ætates magnopere distinctas esse videmus: quorum omnium in rebus quidem ad Dei cultum, & ad pietatem pertinentibus, tanta semper extitit

con-

ſenſio, vt manifeſtò ab illis omnibus vnus Deus coli, vna fides prædicari, vnum baptiſma publicari, &, quod ferè horum omnium cauſa eſt, vnũ, vnum in terris aſpectabile caput Ecclesiæ agnoſci videretur. Quo quidem ex tot & tãtarum rerum, tam arcta communione & conſenſu, ipſa etiã Eccleſia VNA eſt facta, & quidẽ, vt dixi, ex eo maximè vna, quod vnũ ſemper inter põtifices principem, ex hominib⁹ ipſis aſſumptũ, & pro omnibus hominibus conſtitutum haberet, ad quem omnes ſuas de religione controuerſias ac contentiones referret, quę profectò contentiones neque deeſſe vnquam poſſent, non vno aliquo earum moderatore & arbitro conſtituto, neque, dum vigeant, Eccleſiam vlla ratione vnam eſſe patiantur. Sicut enim vnam, quam ſic populanter appellamus ciuitatem, nulla res ex omnibus æquè ac vnus aliquis ſupremus, proprius quidem ipſi ac peculiaris magiſtratus conſtituit, qui, ſi modò ſtatum ac conditionem ciuitatis illius vtiliter cõſeruare

ac

ac tueri debeat, cum eiuſmodi ſanè poteſtate in ea verſetur, oportet vt legis loquentis vicem ſuſtineat, & quæ velit, non modò facilè apud ciues, ſed etiam neceſſariò obtineat: alioqui omnem illam multitudinem breui diſſipari ac dilabi neceſſe ſit, ita niſi Eccleſia vnum ſemper cum ſumma poteſtate aſpectabilem, & ob ipſos oculos poſitum ducem habeat, cuius interim ſupremo arbitrio diuerſiſsima & infinitiſsima hominum ſtudia moderetur, vna quidem eſſe ciuitas, vna Reſpub. vna denique Eccleſia non poterit. Atque hoc ita eſſe, abundè, vt puto, declarant tot & tam variæ hæreticorum ſynagogæ, quæ vt primùm vni huic Duci ac moderatori Eccleſiæ parêre deſierunt, ſubitò, peius etiam quàm ſi Babylonis alicuius ædificatrices extitiſſent, & mente & voce confuſæ ſunt. Verè enim dixit Auguſtinus. In cathedra vnitatis doctrinam poſitam eſſe veritatis. Quod cùm ita ſit, eſt ſanè quod nobis ex animo gratulemur, Catholici, eum, qui pro vera ipſa Eccleſia ſic rogauit,

gauit,

gauit, vt quemadmodum ipſe cum patre Deo vnum eſt, ita ij, qui in eum credituri erant, vnum eſſent: eum, inquam, exauditum fuiſſe pro ſua dignitate. Eſt item, quod ſectas iſtas, omni interpoſita execratione deteſtemur, quæ, dum id, quod CHRISTVS dominus, vnum eſſe voluit, ſecare per ſcelus ac lacerare non verentur, barbarum ſanè ipſum & immanem Pilati militem, videntur prorſus immanitate ipſa ſua ſuperare: qui miles non ſolùm CHRISTI mortui crura ipſe non fregit, ſed etiam de vna inconſutili ipſius tunica ſortiri maluit, quàm eam ſcindendo reddere ad vſum inhabilem planè & ineptam.

4. *Sanctitas Eccleſiæ.*

Tq; hic rurſus illud mihi conſideres velim, quòd Eccleſia quidem, eadem illa, quę, vt diximus

ximus, vna eſt, SANCTA etiam & eſt, & ita dicitur. Quotquot enim vnquam ſancti facti ſunt, in hac ſola ſancti facti ſunt. Hæc habuit ſanctos & auctores & propagatores doctrinæ ſuæ, ſanctum Ieſum Chriſtum, verũ & vnicum Dei filium, ſanctos Apoſtolos, ſanctos Euangeliſtas, ſanctos Paſtores & Doctores, ſanctos Martyres, ſanctos Confeſſores, qui omnes ferè ab eremo & locis ſolitarijs ac deſertis & incultis, à ieiunijs, à vigilijs, à precibus continuis, à paupertate, à caſtitate, à ſobrietate, à cinere, à cilicio, à flagris, à macie, breuiter, ab appetendis ijs quæ vulgus odit ac reformidat, & contrà à contemnendis & pro nihilo habendis quæ admiratur, ad annunciandum orbi terrarum Ieſu Chriſti Euangelium ſe contulerunt, vel potius aut de more miſſi ſunt ab ijs, qui legitimè in loca Apoſtolorum ſucceſſerunt, aut extra ordinem, voce cælitus demiſſa, vel etiam miraculis doctrinam eorum conſequentibus, fuerunt orbi terrarũ, pro ijs qui miſſi eſſent, declarati.

declarati. Quos qui deinde posteriori-
ribus temporibus in eadem Ecclesia
hucusque secuti sunt, etsi tanta for-
tassis sanctitatis ac miraculorum opi-
nione non claruerunt, non minus
tamen quàm illi primi, sanctitatis &
pietatis eiusdem præcones ac inter-
nuncij fuerunt: nec minus populum
ad ieiunia, ad preces, ad rerum omni-
um mundanarum contemptum, ad
castitatem, ad ciliciũ, ad cinerem, ad
obedientiam, ad charitatem, ad alia
denique omnia sancta & Deo grata
opera, voce sua vocauerunt: se ipsi e-
tiam ad eandem vitæ regulam, quan-
tum maximè potuerunt, componere
studuerũt: aut si quid ab ea, in hac car-
nis infirmitate, & temporum corru-
ptela aberrauerunt, seipsos accusaue-
runt, & de peccatis pœnitentiam ege-
runt: quæ omnia ne nunc quidem fa-
cere pro parte sua virili destiterunt.
Quid autem eorum auditores? Non
repetam vetera illa & meliora tem-
pora, quorum exemplis etiam de scri-
pto recitandis ætas me propemodum
deficeret. Illud dico, qui proximè Lu-

theri tempora præcesserunt, maiores nostros ex omni gente & natione, quæ sub cælo est, tātam erga superiores reuerentiam præ se tulisse, tanta clementia & humanitate erga inferiores vsos esse, ita fidem, veritatem, dictorum factorumque constātiam, ita iustitiam, liberalitatem, continentiam, modestiam, & reliquas eiusmodi virtutes, ex sacris illorum temporum concionibus haustas, cum ęqualibus coluisse, vt nos, qui à nouis scilicet magistris istis, nouum quoddam sanctioris pietatis & religionis genus nuper haurire cæpimus, ne cōferre quidem ipsis audeamus.

5. *Impietas hæreticorum.*

NVnc agè, attingamus saltem leui brachio, nouæ istius Synagogæ, nescio cuius, mores atque vitam, in magnis profectò illis omnium clamoribus, qui continuò verbum Dei iactare non desistunt, nec maiorem, vt leuissimè dicam, obedientiam erga superiores, quàm olim fuerit, nec maiorē castitatem, nec maiorem

maiorem vitiorum fugã, nec maiorẽ percipiendorũ ſacramentorũ frequẽtiã, nec maiorem aut vberiorem abſtinentiæ, ſobrietatis, aut aliarum verarum virtutum prouentum inueniemus, quæ ſanè virtutes omnes, ſimul vt nouorum iſtorum dogmatum veluti quidam licẽtiæ diſcus increpuit, omnes, quod dolenter quidem, ſed tamen neceſſariò fatendum eſt, ex ipſo quaſi terrarum orbe emigraſſe, & ſimul cum Catholicorum concionatorum voce, conticuiſſe videntur. Nam, vt interim dicere omittam, de ijs, quæ in eorum locum ſucceſſerunt, quotuſquiſque, quæſo, per totum hoc noui euangelij tempus, in vniuerſo illo grege inuentus eſt, qui ob vitam honeſtè, & cum pietate actam, in diuorum numerum ſit relatus? De communi hominum genere loquor. Quid dicam de magiſtris ipſis? Equidem ſi eorum ſanctimoniam pauliſper ſcrutari voluerimus, comperiemus magnã eorum partem à rapina, à cæde, à periurio, maximã à crapula, à

 luſtris,

lustris, à vino, à venere, ab ocio, ab alea, breuiter ab omni carnis lasciuia, ad eiusdemmodi porrò vitam consectandam, & tum sibi, tum alijs propemodum commendandam, prorepsisse, sine vlla aut insignis alicuius eruditionis, aut, quod magis etiã rem continet, pietatis commendatione, & denique, quod caput est, sine vllo testimonio aut missionis ordinariæ aut miraculorum. Nimirũ illi, qui fidem omni virtute spoliant, & solam absque vllo sanctarum actionum comitatu, in vitam hominum, tanquam in scenam, producunt: quique adeò nullam in seipsis solidæ aut expressæ virtutis effigiem, sed imaginem duntaxat fictæ & adumbratæ, &, vt ipsi loquuntur, imputatæ cuiusdam iustitię agnoscunt: eam demum magnam scilicet voluptatem esse ducunt, æqualem ac parem verbis vitam agere, moribusque vicissim ipsis orationem tanquàm cothurnum accommodare: nec ferè quicquam in vita sua tam dissolutum putare, quod non ex intimis ipsis professionis suæ visceribus

ribus ac medullis deprompta doctrina tueantur. Videlicet nec qui ita viuunt aliter loqui possunt, nec qui sermone vtuntur tam illoto, vita honestiores sunt. Itaque ergo eius vitæ quam sequuntur, non solùm eos aut pudere, aut pœnitere non potest, sed, si modò sibi consentanei esse velint, ne debet quidem, gloriandum ijs potius fuerit, vti quidem gloriari verè possunt, quòd & doctrinæ suæ conuenienter viuant, & vitę ipsi ac moribus suis aptè admodum ac congruenter doceãt, cùm pro castitate incestas nuptias, pro contemptu diuitiarum sacrilegia & rapinas, luxum pro ieiunio profitentur, cùm pro obedientia & subiectione aduersus magistratus, populum ad tumultũ & perduellionem concitant, cùm classicum belli ciuilis canunt, cùm omnes honestas & laudabiles actiones eleuant, & tantum non ex vita hominum exterminant & proscribunt, cùm ad omnem nequitiam & impudentiam fenestrã aperiunt, non solùm præcisa, & vltra ferè medium resecta honestæ vitæ

prædicatione, quæ apud eos, remota & eiecta meriti ratione, necessariò friget, verumetiam, sublata prorsus è medio, vitæ intemperanioris pœnitentia, quæ vel sola, dum in Ecclesia publicè obseruata est, multos à scelere & flagitio potuit cohibere: breuiter, cum non Ecclesiam CHRISTI regere, sed Sathanæ Synagogam instituere, & non religionem aut pietatem docere, sed ipsum terrarum orbem, quemadmodum videmus, stupro, nequitia, crapula, periurio, fraude, flagitio, imbuere videri possunt. Quæ enim conuentio Christi cum Belial, aut quæ societas luci cum tenebris? Atqui ad eam tamen eiusmodi magistrorum, vel, vt ipsi appellari amant, Ministrorum doctrinam, video plerosq; etiam Ministrastros ipsos dociliores se, penè plus quàm sat erat, prębuisse. Quis enim vnquam eorum (qui tamen omnes vniuersis ipsis Ministris suis meliores, pudentiores, virtutis amantiores sunt) quis, inquam, illorum fortior, iustior, pientior, liberalior, continentior,

tinentior, veracior, ſimplicior, ab ea doctrina eſt factus? quis non potius iniuſtior, impudentior, rapacior, diſſolutior, mendacior, verſutior? Vbi nunc eſt priſca illa maiorum noſtrorum fides, pietas, innocentia, veritas, &c, quam iam etiam in vitio ſcilicet ponimus, ſimplicitas? Fontes mihi mehercule ipſi earum rerum, cum religione vnà, non tam exaruiſſe, quàm in contrarios liquores degenerauiſſe videntur. Sed hæc omnia, quæ de Catholicorum & ſectariorum ſanctitate vtrinque dicta ſunt, re ipſa quàm verbis notiora ſunt. Vtros igitur mauis? Odiui, inquit pſalmographus, Eccleſiam malignantium, & cum impijs non ſedebo. At quæ eſt malignantium Eccleſia? Ex fructibus eorum cognoſcetis eos, inquit Magiſter omnium noſtrûm Chriſtus.

6. Nouitas hæreticorum.

7. Diſceſsio hæreticorum ab Eccleſia.

QVid aliud? Etiam illud repu-
tes tecum licet, quòd hi isti
Ministri, de quibus loquimur,
præter discordiam, de qua superius,
& de qua modò locuti sumus, nequi-
tiam, vel ob ipsam saltem, quam ali-
quo etiā modo attigim⁹, nouitatē, &
ab Ecclesia discessionē, nō possūt esse
bonis & pijs omnib. nō suspecti. Ipsū
enim factionis & nouitatis vocabu-
lum, non solùm in Ecclesia, sed etiam
in Repub. suspicionis est plenum. Ce-
do, quî vestram Rempub. tantam a-
misistis tam cito? Respondetur apud
Næuium. Prouenìebant, inquit, ora-
tores noui, stulti adolescentuli. Quā-
do enim, obsecro, Ministri isti orti
sunt, quos Mesciflaus noster in Polo-
nia, quos Iagello in Lituania, fundan-
da religione Christiana ignorarunt?
Modò, modò, inquam, nostra hac
memoria, & nostro hoc admodum
infœlici sæculo, non bonis illis maio-
rum nostrorum temporib⁹ nati sunt
&, quod maiorem etiam doctrinę eo-
rum nouitatem arguit, dogmata ipsa
quæ in vulgus pro vetustissimis disse-
minant,

minant, non aut patres eorum morientes, teſtamento ipſis reliquerunt, aut ſtatim naſcentes ipſi, ex matris vtero ſecum, tanquam cælitus, attulerunt, aut verò nati, cum nutricum poſtea lacte ſuxerunt, aut denique adulti, tanquam tradita olim à maioribus propagauerunt, ſed multo etiam pòſt quàm & nati & adulti eſſent, vltro procudere demum cæperunt, ita quidem, vt ipſi illi recentiſsimi, &, vt ſic dicam, omnium nouiſsimi homines, religione ipſa ſua antiquiores ſint, quod tamen, ſi ex vera commendatione pendi res deberet, contrà eſſe decuit, vt religio ipſa, abortiua iſta prole eſſet antiquior. Planè igitur ſunt cum doctrina ſua noui. Quid autem? num habent etiam cōmune aliquid cum cęteris Chriſtianorum Eccleſijs, quas oriens, occidēs, meridies, ſeptētrio complectitur? Nihil minus. Monſtrum enim quoddam alunt, & priuatum neſcio quid ac ſeparatum, ipſiſque adeò priuatis in locis atque anguſtijs priuatim fouent ac tuentur, remotum non ſolùm à ſententia reliquarum

quarum omnium Christianarum ecclesiarum, & ab vtilitate, verumetiam à sensu ferè ipso communi: dum & eiusmodi nobis iustum nescio quem depingunt, qui in optima quaque actione peccet: & Deum ipsum pessimarum quarumq; actionum auctorem statuunt: & quicquid à nobis in vita fiat, aut geratur, id nō modò seruiliter, sed etiam coactè & inuitè, brutorum in morem: nec id modò, verumetiam sine omni propemodum & motu & sensu, non secus quàm si stipites essemus, geri ac fieri aiunt. Itaque non modò olim maiores nostri legibus communibus & fœdere ac pactione publica, eius generis homines (atque adeò tanto tolerabiliores, quanto Hussitarum & Calixtinorum doctrina, quæ tunc viguit, nostri istius temporis hæreticis, & hac ipsa, quæ viget maximè, Anabaptistarum impietate, & blasphemijs Trideistarum, tolerabilior videbatur) abigendos ex hoc regno, & exterminandos, ac in vltimas terras deportandos putauerunt, sed etiam nu-

per Moscus ipse medius fidius, barbarus & schismaticus princeps, repudiasse eos, & intimis sensibus auersatus esse dicitur. Parum dico. Ipsi, inquam inter se ita separati & ita exosi sunt, vt alteri alteros extra Synagogas suas eijciant, diris deuoueant, igni denique comburendos tradant. Quam igitur eorum Ecclesiam esse putabis, qui & nuper adeò nati ab Ecclesia vera desciuerunt, & ad nullam aliam in orbe terrarum Ecclesiam, temporibus suis antiquiorem se contulerunt, sed cùm ex nobis exissent, altare contra altare erexerunt, & se pro nouæ Synagogæ fundatoribus, proque paradoxorum dogmatum auctoribus venditauerunt, sic quidem, vt non minus à schismaticis quàm à Catholicis ipsis, nec magis à Catholicis, quàm à seipsis reijcerentur: homines, quibus neque apud Danaòs vsquàm locus, insuper ipsi Dardanidæ infensi pænas cùm sanguine poscunt.

8. Eccle-

8. *Ecclesiæ Catholicæ consideratio.*

ATqui Ecclesia, quæ verè hoc nomine dici debet, ea non minus CAHOLICA, quàm vna, & sancta esse debet. Quid est Catholica? non priuata, non quotidie noua, non obscura, sed clara, prisca, perpetua, publica, breuiter vniuersitatem quãdam rerum, locorum, temporum, personarum, rationum etiam comprehendens. Rerum, quæ videlicet non vnũ aliquid singulare ex doctrina sancta excerpat, vnumque illud vrgeat, sed quæ omnia seruare doceat, quæcunque diuinitus tam scripto quàm voce viua imperata, tradita, laudata etiam ac cõmendata sunt nobis. Locorum: quę non hic modò aut illic, nec aut in deserto modò & inculto ac ignobili aliquo vico, aut in ædium tantũ priuatarum penetralibus, Christum cõcludat, sed quæ vltimis ipsis terræ finibus imperium eius describat, atque definiat. Temporum: quæ non id statim pro vero recipiat, quod simul vt

exortum

exortum est, paulo pòst humore destitutum exaruit, sed quæ, quod fuit iam inde ab initio, & quod etiamnum permanet, & ad extremum vsque extremi iudicij diem permanebit, id studiosè admodum & constanter profiteatur. Personarum, quæ videlicet neque Pauli se esse dicat, neque Apollo, neque Cephæ, neq; multo his inferiorum, Lutheri, Caluini, Bezę, sed vnius & indiuisi Christi. Rationum denique, quæ nihil omnino priuatæ rationis priuatim sibi seligat. (Ex hac enim eiusmodi priuatarum rationum priuata selectione, hęreses ipsas & ortum pariter & appellationē suam accepisse constat) sed quæ, cùm cōmune naturæ, &, quæ secunda quasi natura est, scripturæ iudicium sequatur, tū verò in ipsa scriptura pertractanda, hos sibi veluti cancellos quosdam cōmunes, & in omni professionis genere pernecessarios, circūscribat. Vnum, ne scripta in speciem contraria verbis potius inter se committat, quàm sententia conciliet. Alterū, ne sententiam vnius duorumúe,
aut

aut cõmuni omnium ſententiæ, aut verò perſpicuo ipſi ſcripto ãteponat. Tertium, ne quod omnino, quãtumuis in ſpeciem perſpicuum, tanto aũt magis, ne quod apertè ambiguũ legis mutæ ſcriptum, aut ſuo paucorumúe hominum ſenſu definiat, aut ſententiæ omnium cõmuni, id autem eſt, magiſtratus ipſius viuæ voci, quaſi exaduerſo obijciat. Poſtremum, vt priuatam quamlibet ratiocinationem, vel communi omnium, vel magiſtratus certè ipſius ratiocinatione temperet. Omnino autem, ne aut ſecreta modò quædã veluti Stoicorum Paradoxa, ſecretis, ac ſeparatis à communi vniuerſorum ſententia rationibus defendat, cætera aſpernetur, aut rurſus ſolas vulgatas, & quæ ſecundo populo defendi poſſunt, ſententias protrita ipſa ac peruulgata ratione conſectetur, prudentum decreta negligat, ſed medium teneat, & in modum apis circumuolitans, vndique ita delibet ac decerpat, vt vulgaria ſanioribus condiat, humana autem diuinis regat

atque

atque moderetur. Opinionum enim humanarũ cõmenta delet dies, veritas autem domini manet in æternum.

9. *Ecclesiæ Apostolicæ consideratio, quæ est in successione.*

Vibus quidem omnibus considerandis rebus, haud scio, an vlla sit siue præstantior, siue adeò efficacior, quàm si quis illud assiduè non magis mente promptum gerat, quàm ob oculos positum intueatur, quòd Ecclesia ipsa, præter cætera, quæ suprà exposuimus, eadem & est, & dicitur APOSTOLICA: hoc autem est, quòd successionem quandam continuatam iam inde ab apostolis, ad viuum, vt sic dicam, potest demonstrare: successionem, inquam, non magis certorum hominum in loca & cathedras ac Episcopatus ab Apostolis institutos, quod quidem ipsum, etiam per se magnum est, quàm

doctrinæ

doctrinæ ſuæ in doctrinam ipſam Apoſtolorum, quæ apud Epiſcopos ipſos, nec ferè alibi, depoſita omnino extitit, qui etiam ipſi deinde, mittendis quaquauerſum in vices ſuas, & per manuum impoſitionem ordinandis præsbyteris, doctrinam ipſam Apoſtolorum, & vicaria quaſi, ac delegata eorum opera, per totum terrarum orbem diſſeminauerunt, & eandem, ſua quidem in præsbyteros auctoritate, præsbyterorũ autem viciſsim erga ſe obedientia, integrã ac incontaminatam hucusque conſeruarunt. Quid iuuat ea conſideratio ſucceſsionis, inquis? Permultum equidem. Ibi enim profecto vnumquodque reperiri veriſimilius eſt, vbi reconditũ eſt, quàm ibi, vbi nunquam eſt, neque conditũ, neque poſitum. Vt enim ij, qui in arte differendi verſantur, locum aiunt eſſe argumenti ſedem, ita nos, qui certam ac firmam doctrinam de Deo quærimus, ſucceſsionem hanc Epiſcoporum, ſedem eſſe veræ & Apoſtolicæ ipſius doctrinæ exiſtimare debemus; ſic, vt eam quidem non aliunde

quàm

quàm ab ijs Episcopis, qui in Apostolorum loca successerunt, hauriendã esse censeamus. Nam cùm omnibus in vniuersum sacerdotibus ita demãdata sit diuinitus custodia scientiæ salutaris, vt eam populus scilicet ex ore eorum requirat: tum verò nominatim eadem hæc ista scientia, tanquam peculiare quoddam depositum, eorum fidei credita est, qui ab Apostolis semel instituti, succedere sibi, ad consummationem sanctorum in opus ministerij debuerunt: & ita quidem credita, vt depositum eiusmodi, omni adhibita cautione, diligenter non solùm sibi asseruarent, sed, vt Paulus Timotheo præcipit, etiã alijs custodirent. At non custodierunt, inquis. Primũ. Quis mihi id persuadet? deinde verò etiam, quis me eius rei iudicem constituit? Quis ego sum, illi pastores. Annunquã quisquã ouem vidit alia sibi pabula, quàm quæ à pastore præberentur, inquirentem? Mihi verò summus omnium pastor Christus ait: Quicquid demum ij dixerint, qui in cathedram Mosis suc-

ceſſerũt,id omne præſtari à me oportere. Ergo mihi quidem an depoſitũ ſatis fideliter paſtores cuſtodierint, nec liquet, nec adeò inquirendum eſt:eſt enim qui inquirat, & iudicet: illud liquet, depoſitum hoc iſtud commendatum eorum fidei fuiſſe, aliorum non fuiſſe: me etiam ex illorum ore pendere, & ab eis, omnia quæ ad ſalutis meæ rationem pertinent,requirere iuſſum eſſe. Quemadmodum igitur Magi illi, dum CHRISTVM natum quærunt, Hieroſolymis de eo percontantur, vbi Deus Opt. & Max. legum cerimoniarumque ſuarum domicilium tunc eſſe voluerat: & quemadmodum Maria, dum ſepultum dominum extremo honore proſequi deſiderat,ad ipſum, in quo eum condi nuper viderat, ſepulchrum rectà gradum facit: ſic ego, ſi CHRISTVM inuenire cupio,ea ſanè loca luſtrare inprimis debeo, quæ ſunt maxime inſignibus ipſius aut teſtimonijs,aut verò etiam veſtigijs conſecrata. In quo etiam, ſi fortè præter

ter opinionem meam ita acciderit, vt Dominum ipſum neque Hieroſolymis cum Magis, neque in monumento cum Maria reperiam, illud tamen pro eo lucri feram, vt ibi quidem principes ſacerdotum, & ſcribas: hic autem angelum ipſum reperiam, qui mihi interim, tanquam exoptata illa in naufragio Cynoſura Solis orientis aut obeūtis regiones, ita in medijs illis meis dubitationibus, ſiue Bethleemum, ſiue adeò Galileā, certa tūc tēporis domini mei hoſpitia ac receptacula demonſtrent, & officium animo quidem meo hęſitanti præſtent iucundū in primis atq; ſalutare. Atq; hæc eſt ferè prima ſucceſſionis huiꝰ in Eccleſia inſignis admodū vtilitas. Cui alterā hanc quoq;, nihilo, vt puto, inferiorem, addamus licet: quòd vti nō ſolùm ad nobilitatē noſtram glorioſum, verumetiam ad legitimi noſtri generis demonſtrationem, certū inprimis & maximè idoneum non eſſe non poteſt habere domi quaſdā veluti maiorum imagines, quibꝰ ſemper ad certitudinem ſimul

& claritatem nostri generis rectè niti, & ignominiosum illud S. P. quo Romani olim nothos, & incerto patre procreatos significare solebant, vitare posse videamur: ita necessariò fatẽdum est, nos, qui successionem hanc in Ecclesia, ceu quasdam maiorum nostrorum imagines, tenem⁹ ac tuemur, facilè præ cæteris omnibus, legitimum ac nobile genus nostrum in religione Christiana, & tenere ipsos ac tueri, & ab aliorum etiam calumnijs posse vindicare.

10. Successio Episcoporum nulla apud hæreticos.

SI possent saltem successionem hanc aduersariorum administri in se ipsis demonstrare, quosnam quæso spiritus sumerent? quos etiam triumphos agerent? aut verò quotumquenque etiam nostrûm ad suam illam factionem non iustissimè pellicere viderentur? Nunc quis est qui non miretur, homines nullis natalibus insignes, nullis pro-

pemodum ortos maioribus, & breuiter, terræ filios, tantam familiam ducere? Cupio, inquit Tertullianus, ostendant mihi ex qua auctoritate prodierint: edant origines Ecclesiarum suarum: euoluant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, vt primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel ex ijs qui fuerint cum Apostolis, habuerit auctorem & antecessorem. Hoc enim, inquit, modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt, &c. Isti verò non modò successionem suam non demonstrant, sed ne missionem quidem expectant vllam. Nam si missi sunt, id quidem aut à Deo fieri oportuit, & tunc admirandis illis operibus edendis, faciant nobis suæ missionis fidem: aut verò à potestate ordinaria, & tunc, si id fortè quidam eorum ita se habere ostenderint, videant sanè magnopere, ne ad missionis fidem, non satis sit ex nobis prodijsse, nisi etiam ex nobis fuerint. Esse autem ex nobis, eorũ tantũ esse proprium meminerint, qui

nobiscũ permanserint. Qui enim sec- fecerint, ij quidẽ manifestò ostendũt, ex nobis se nõ fuisse: vti quidẽ egregiè B. Ioannes Apostolus in sua epistola canonica argumentatur. Horũ tu igitur auctoritatem in salute tua procuranda sequare, qui nec ducem, à quo ad prædicandum euangelium missi fuerint: nec auctorem vllum, à quo profecti sint, idoneum edere, sed ne argumentum quidem saltem probabile, cur edendis ijs opus non habeant, proferre vlla ratione posse videantur? Mihi verò sanè Christus ipse eos potissimum nobis ad cauendum tanquam digito monstrasse videtur, dum ijs maximè serijs verbis ad nos vtitur: Attendite, attendite, inquit, à falsis prophetis, qui non mittuntur, sed vltro ipsi ad vos veniunt, vobisque se obtrudunt. Quos ipsos totidem penè verbis designat quoque Ieremias propheta in persona Dei: Currebant, inquit, & ego non mittebam eos. Ergo neque ipsi, cùm missi non sint, Apostoli esse possunt: neq; nos, si eos audiamus, fi-

deles

deles esse vlla ratione poterimus. Pulchrè enim colligit Paulus, dū ita gradationem suam instituit: Omnis, inquit, qui inuocauerit nomen domini salu' erit. Quomodo autē inuocabunt, in quem non crediderunt? aut quomodo credent, cùm non audierint? quomodo autem audient sine prædicante? quomodo verò prædicabunt nisi mittantur? Ex quo sequitur, vt nisi eos habuerimus, qui ad nos mittantur, neque prædicatores sanè habere, & ex consequenti neque audire quicquam, neque credere, neque adeò nomen domini inuocare posse videamur. Tantum est in hac missione momenti constutum.

Atque hæc sunt quidem præcipua, quæ plerosq; in gremio Ecclesiæ hactenus tenuerunt: plerosque alios, à secta & factione hæreticorum ad Ecclesiam traduxerunt, quæ cæteri etiam non sine fructu sibi proponēt in eiusdē modi deliberatione. Nunc reliqua breuiter, vt cæpimus, persequamur: quæ non minus multo adiumento fuisse comperimus, ad

euitandas, vel contemnendas insidias hæreticorum.

11. *Sacramenta Ecclesiæ Catholicæ.*

12. *Sacrificium Ecclesiæ Catholicæ.*

INtelligendum est igitur SACRAMENTA & SACRIFICIA ipsa magnopere etiam dignitatem simul & veritatem Ecclesiæ demonstrare. Quid enim tam proprium Ecclesiæ esse potest, quàm sacerdos? quid tam peculiare quàm sacramentum? quid tam præcipuum quàm sacrificium? sine quibus Ecclesia non modò constitui nulla potest, sed ne cogitatione quidem adumbrari. Conferamus igitur in his quoque nostra cum hæreticis, & consideremus paulisper, hinc quidem, vna, sancta, catholica, Apostolica Ecclesia, quàm se hac quoque parte omnibus hæreticorum Synagogis excel-

excellentiorem declaret, quę & ſacramenta quidem omnia pleniſsimo nō ſolùm numero, ſed etiam pondere, vt ita dicam, retinuerit: & ſacrificio etiã ipſo maximè ſublimi & excelſo ſemper vſa fuerit. Nam ſacramenta quidē quod attinet, ea in vniuerſum ſeptem numerat, totidem videlicet non ſolùm remedia, aduerſus ſeptem quæ vocantur peccata mortifera, ſed etiã vaſa gratiæ Dei, & totidē donorũ ſpiritus ſancti. Quæquidem ſacramenta etſi, pro eo vt debet, magnifacit omnia, eisq́; ad gregis ſui ſalutem, quoties opus eſt, libenter admodum vtitur: præ cæteris tamen ipſum eucharistiæ ſacramentum tanto verborum honore proſequitur, vt diuina inſtitutione informata, audeat veriſſimè dicere, populoque perſuadere, Christum ibi verum & integrum contineri. Hocq́ue ipſum ſacramentum, etiã ſacrificium eſſe ſtatuit, cùm ſe ipſa digniſsimum, tum verò diuino ipſi numini placando & propitio reddendo longe accõmodatiſſimum: tremendũ quidem & omni ſemper veneratione

 pro-

prosequendum: quo ipso etiam quotidie perfungitur, tum ad repræsentandam, tum ad applicandam mentibus suorum fidelium passionem ac mortem Christi Dei nostri, ex qua sola haustum ac depromptū est, quicquid est in ipso ecclesię sacrificio sanctum atque salutare.

13. Sacramenta hæreticorum.

QVid autem contra hæc hæreticorū Synagoga? Primū sacramenta ipsa, vt cuiq; eorū libitū est, numero sensim deminuit, eaque postremò ad dualē ferè, Romanis nō magis in sermone quā in sacramētis ignotū, numerū restringit. Quæ ipsa etiam tā imminuta, & tā ad pauca redacta sacramēta, de gradu ipso dignitatis deijcit: dū ipsum quidē verissimi corporis ac sanguinis Christi sacramētū, signū tantū & figuram esse asserit corporis & sanguinis Christi: baptismum autem ita eleuat, vt infantibus quidem ipsis inutilem: cæteris autē omnib⁹ superuacaneū, nec satis tollēdo funditus peccato efficacē, affirmare

re nō vereatur. Quibus ſanè vtriſq; de rebꝰ dū cogito, quanquā, ſi in alteram partem peccandum ſit, augeri potius ipſum remediorū numerū quàm vlla ex parte diminui mallē: nō modò, qđ plaribꝰ remedijs propoſitis, minꝰ dāni ex malis ipſis ſentiretur, ſed etiam quòd bonitatē omnino quādā naturę atque ingenij redolere videtur, mala quidem quammaximè fieri poteſt reſtringere: commoda aūt ipſa humani generis quammaximè exaugere: tamen cùm præterea conſidero, nō numero ea tantum diminui, verumetiā, quod peius eſt, vi, fructu, dignitate, atq; adeò efficacitate omni ſpoliari, equidem multo magis ad hanc tātam, eorum qui id faciunt, maleuolentiam: eorum qui approbant & recipiunt, amentiam & ſtupiditatem cohorreſco. Quis enim non miretur, (vt pro euchariſtia principiò loquamur) aut verò quis patiatur, Chriſtum quidem ipſum Dei filium, hoc quod porrigit, corpꝰ eſſe ſuū profiteri, homuncionem autē neſcio quem, ſignum modò eſſe & figurā eius corporis,

poris, temere interpretari? Deinde verò, quod baptismi sacramẽtum attinet, quis ferat, quæso, cùm circumcisio quidem Iudaica magis etiã propemodum ad infantes quàm ad adultos pertinuerit, eademque omnes, qui modò ea insigniti fuissent, in numerum populi Dei retulerit: baptismum nostrum ita infra ipsius conditionẽ abijci, vt neque ad infantes pertineat, & ceteris præterea nullam insignem vtilitatem pariat? Sed vt interim baptismum & circumcisionẽ paria faciamus, nec Dei ipsius opera inuicem contendamus: quãquam ille quidem ipse auctor vtriusque, alterum eorũ tanquam corpus: alterum ceu corporis modò vmbrã, esse voluerit: quid? etiamne homines Deo æquiparabimus? vel potius, etiamne hominum ipsa malefacta, dei ipsi' benefactis anteponemus, aut verò potentiora in suo genere fuisse existimabimus? Adã igitur modico suo fermento totam generis nostri massam penitus corrũpet: & non multo magis Christus, copiosa admodum sua redemptione,
cor-

corruptionem hanc reſtituet,& reipſa reparabit?Non negãt: ſed quærunt, quidnam hæc faciant ad inſtitutam de baptiſmo diſputationem?Audiant igitur breuiter,ſi lubet: neque enim longum faciemus. Equidem conſtituendum eſt: Sicut generatione ipſa, quæ eſt quaſi contagio & hæreditas quædam paterni criminis,quod per Adam perpetratum , in omnes eius poſteros eſt diffuſum , ſimus , quod Paulus ait,iræ filij: ita exaduerſo huic generationi, regenerationem quandam eſſe diuinitus propoſitã,per quã, veluti canalem quendam , beneficiũ liberationis à Chriſto partæ ad nos debeat permanare, in vitam vſque, quam expectamus , cœleſtem atque ſempiternam.Niſi enim quis renatus fuerit,inquit Chriſtus,non introibit in regnum Dei.Atqui conuenit inter nos & hæreticos , idqúe adeò Diuus Paulus apertè profitetur , Chriſti beneficium Adæ maleficio multo eſſe largius multoqúe abundantius. Sequitur igitur, primùm, vt,cùm Adã infantes etiam ipſos ſcelere ſuo infecerit

cerit, multo magis Christ' eosdẽ quoque liberarit: deinde, vt cùm Adam re ipsa maculam nobis omnibus insignẽ asperserit, Christus eandem multo magis re verissima in omni perfectionis excellẽtia eluerit, totãq; ita sustulerit, vt nos prorsus in Dei ipsius oculis puros ac putos reddiderit. Qua ratione? gratuita communicatione iustitiæ innocentiæque suæ. Quomodo ea ad nos peruenit? Dixi. Per canalem regenerationis. At quę est hæc regeneratio? Id quidem explicat Christus idem, ita plenè apud Ioannem inquiens: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum Dei. Potuitne baptismum melius, non dico adumbrare, sed exprimere? Cui ipsi quantum D. Paulus tribuat, vel vno interim illo ex loco ęstimemus licet, cùm, inquit, Omnes quicumque baptisati essent, Christũ induisse. Patet igitur, quod cogere volumus, baptismum non minus infantibus, quàm cæteris omnibus esse propositum, hoc primum. Deinde verò patet, in omnibus quicunque ad illum

illum accesserint, maximam habere, non solùm ad tollendum peccatum, sed etiam ad iustitiam Christi largissimè cōmunicandam, efficacitatem. Contrà verò (vt tandem vnde digressa est eò reuertatur oratio) patet etiam & meritū quidem Christi, quod latissimè patere debuit, nimis in angustū ab ijs redigi, qui sacramentorum tum numerum diminuunt, tum eleuant dignitatem: & propterea etiam Ecclesiam istorum, qui dogma tam spurcum & immane defendūt, ac tuētur, turpissime omninò deformari, ac prorsus infra omnem Synagogæ Iudæorum conditionem relinqui.

14. Sacrificium hæreticorum nullum.

SEd hoc ferè leuiùs: quanquā in his eiusmodi nihil planè leue esse potest. Quid aūt addit præterea hęreticorū ista synagoga? Quid? sacerdotis sanè & sacrificij ipsa etiā vocabula, tātū nō exterminat. Etsi .n. appellationib. illis ludit interdū magis q̄

reuera

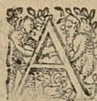
reuera vtitur, tamen ad summum ita statuit, nec sacerdotem vsquam amplius, nec sacrificium vllum esse: à suis quidē certè conuenticulis & coitionibus nefarijs vtrumque abesse, & nomen pariter cum re amisisse: nostrum autem tremendum illud, & modis omnibus adorandum sacrificium, atque hostiam immaculatam corporis & sanguinis IESV Christi, non modò talem non esse, qualis vno omnium vetustorum patrum & conciliorum consensu prædicatur: sed etiã, quod nulla ferè vnquam impietas euomere ante hac ausa fuit, rem esse, proh scelus, rerum omnium profanissimarum profanissimam, ipsique Deo Opt. & Max. (Audísne hæc Christe fili Dei viui ad dexteram patris in cœlestibus collocate) detestabilem & inuisam. Quam ad eorum vocem sanè execrandam, & omnibus supplicijs dignissimam, terra mihi ipsa tremere: flumina etiã ad fontes relabi: sydera denique ipsa auerso vultu retro cõmeare, & apertissima significatione tantum scelus palàm

palàm detestari videntur. Cuius tamen ipsius sceleris illam denique pœnam præsentem, & in ipso illo simul scelere delitescentem, necessariò Synagogistæ isti sustinent, quòd, dum vanitatem hanc orationis impiæ de industria in vulgus spargere non dubitant, illam etiam manifestam admodum veritatem eodem tempore, nolentes profiteri coguntur, suas illas non minus perditas quàm perdentes Synagogas ac coitiones, quæ & sacerdote carent & sacrificio, Ecclesiam neque esse posse vlla ratione, neque appellari. Ecquis igitur earum Synagogarum consortium appetat, quæ & vltro quidem tam apertè Ecclesię nomen à se abdicant, & præterea, quod illa vna, sancta, catholica, & apostolica Ecclesia, sanctissimum hactenus duxit, omnique veneratione coluit, quod patres nostri, iam inde post susceptam semel religionem Christianam, supplices & proni adorauerunt, cui cercos incenderunt, cui thus adoleuerunt, quod omnibus denique diuinis honoribus sunt prosecuti, id

idolum, id abominationem, id detestabile & execrandum vocent. Eheu prisca fides.

Sed nos pergamus ad alia, & quidē ad Biblia imprimis, & reliquas scripturas sanctas, ex quo sanè aliqd prætereà, & ad cōtinēdos nos ipsos in gremio Ecclesię & ad alios p Dei gratiā à Synagogis istis reuocādos desumem⁹.

15. Biblia Catholica LXX. interpretum.

AC Ecclesia quidem Catholica vti semel accepit de manibus apostolorū BIBLIA, à LXX. ipsis interpretibus ex Hebræo conuersa in Græcum (hac ipsa enim bibliorū cōuersione ipsos quoq; apostolos vsos fuisse, non difficulter ostendi potest ex ijs, quæ in nouo testamento citātur per apostolos ex veteri desumpta) ita hac eorum translatione perpetuò vtitur: &, vt illa sunt vno modo atque ratione ab omnibus illis LXX. interpretibus conuersa, ita Ecclesia quoque vnam ijs atque eandem sentētiam attribuit, haustā ex vnani-

mi omniũ Catholicorũ theologorũ consensione: quæ quidẽ omnia ita religiose & suscipit & veneratur, vt ijs neq; detrahẽdũ quicquã, neq; adeò admiscendũ esse existimet, in ijs quę attinẽt summa capita religionis Christianæ. Quod quidẽ dũ facit, facilè omniũ suorũ & consensionem in religionis dogmatibus hactenus retinuit, & beneuolentiã atq; charitatem in Repub. mutuã cõseruauit: quę vtraq; discerpũt ij, qui nec libros bibliorũ sanctorũ omnes recipiũt, nec eorũ quos recipiunt, sensum satis callent, neq; adeò in suo ipsorum sensu, peruerso quidem ipso, &, vt leuissimè dicam, alieno, aut sibi satis constant, aut consensum Ecclesię vlla in parte reuerentur.

16. Biblia ab hæreticis peruersa, truncata, inserta, & malè conciliata.

PRimũ enim, breuissimo isto temporis spacio, dũ suo quisq; sensu abũdare contendũt, pro

vna Lxx. virorum traductione, ipsi, plusquam septuaginta traductiones Bibliorum nobis pepererunt. Tum autem, Censorum & Aristarchorum nescio quorum assumpta persona, ex vna quidem parte, non omnia, vt dixi, bibliorum scripta receperunt, sed ea partim libris ipsis integris, partim certis librorum capitibus, pro sua libidine, mutilârunt: ex altera autem parte, ad ea quæ receperunt, multa de suo, tum in inscriptionibus capitum, tum in oris & marginibus librorum, addiderunt. Postremò, omnia hæc, quæ in tot informes formas peruerterunt, truncauerunt, inferserunt, ad priuatos potius & falsos ac suspectos, quàm ad veros ipsos ac legitimos sensus traducere studuerunt: ita in vniuersum, cœlum terræ permiscentes, vt omnia tanquam ebrijs sursum ac deorsum agi atque ferri videantur. Quibus sanè ex rebus omnibus factũ est, vt literę ipsę sanctę, quę per se alioqui sententiam pietati inprimis consentaneam, ceu diuinum quendam odorem continent, si modo rectè, &

cum ea, qua par eſt, animi demiſſione tractentur, ſuperbis eiuſmodi & adulterinis eorum interpretationibus deprauatæ, ſubitò natiuũ illum ſuauiſſimum odorem amittere, & tetrum quiddam concipere videantur: non ſecus quàm ventus, qui vnus & idem exiſtens, alium ex puro loco, alium ex impuro lacu odorem afferre ſecũ ſolet. Atque hæc quidem omnia ex inſigni quorundam hæreticorũ fraude atque malitia videntur proficiſci. Quid cæteri, qui in hoc quidẽ genere malitię peccare nõ vidẽtur? Illi verò, ſi qui eiuſmodi ſunt, qui in media hęreſi, malitia aliqua non peccent, craſſa omnino ignoratione peccare videntur. Cùm enim ſibi pulcherrimos in ſcripturis progreſsus feciſſe maximè videantur, ꝓpter aliquot ſelectiores ex euangelio ſententiolas mente atque cogitatione comprehenſas, ita ſunt & ſcripturarum & bibliorum prorſus rudes, vt corticem modò eorum tenere, à medulla interiore, in qua ſola vis boni eſt, procul omninò abeſſe, & propterea in circuitu modò

ipſo ambulare, mediũ nunquã ferire poſſe videãtur. Atq; hoc, ne cui fortè mirũ videri poſſit, meminerit velim, quod Chriſtus olim Saducæis ita per probrũ legitur obiecisse: Erratis, inqt, Saducæi, ſcripturarũ ignari. Quid ais? Saducæi ſcripturarum ignari? Ita eſt. Quomodo ignari? Vtique ignari, nõ quòd verba ſcripturarum nõ tenerẽt, ſed quòd, itẽ vti nũc hęretici, vim earũ penitus ignorarẽt. Ergo in vniuersũ, quod biblia quidẽ attinet, nihil tertiũ apud hæreticos reperias, præter aut merã duntaxat ſcripturarũ calumniã, aut ſummam earum ignorationem. Nimirum veritas, & vis omnis ſcripturarum ſanctarum, non in literis eſt, aut in characteribus, quæ occîdũt, ſed in vi, & interpretatione ſpiritus: vt ſicut nemo omnino hominũ ſcire poteſt, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt: ita & quæ Dei ſunt, nemo præter ſpiritum Dei cognoſcere poſſe videatur. Quem quidẽ ipſum ſuum ſpiritum Deus non alij quàm ſoli Eccleſiæ appromiſit.

17. *Hæ-*

17. *Hæreticorum contra patres indignatio.*

SEd hæretici, ipſorum etiam Theologorum antiquorum libros, quibus ducibus, ad veram ſcripturarum cognitionem potuerunt peruenire, omni cura & diligentia conquiſitos, ſtudent quantum poſſunt, partim è medio tollere, ne à Catholicis producti ipſis aduerſentur: partim ſupprimere, vt ipſi ijs, cùm cõmodum eſt, aduerſus Catholicos abutantur: partim denique cauillari: quod quidem ipſum cùm ſit, aut in neganda planè eorum auctoritate, aut in adulterina quadam interpretatione confingenda, conſtitutum, vtrumque ſanè genus hoc artificij, ſedulò ab ipſis comparatur, callida quadam & veteratoria ratione. Vt enim rudi populo perſuadeant, theologorum patres illos, ſuarum planè eſſe partium, auctoritatem eorum, dum licet, tueri ſe ſimulant: verùm vbi poſteà ad ſuæ & patrũ ipſorũ do-

ctrinæ contentionem ventum est, tũ ibi mihi continuò aut de auctoritate patrum muti fiunt, aut ipsos in ordinem redigunt: nec se, præter biblia, quicquam aliud recipere profitentur. In quo tamen ipso, sanè à leuitate sua non discedunt. Cùm enim se initio solius expressi verbi Dei auctoritati concedere: nec hominis vllius præterea interpretationem admittere præseferant: ad extremum tamen, vbi se expresso ipso verbo Dei vel percelli vel destitui intelligunt, eò impudentiæ delabuntur, vt Lutheri, vel Caluini verbum, pro verbo, vel etiã præ verbo ipso Dei amplectantur. Ita, dũ August. Hieron. Ambros. Theophilactũ, Origenem, columina illa fidei contemnunt ac floccifaciunt, & prorsus è scholis Christianorum excludunt, ad scopulos istos religionis miserè adhærescunt, homunciones ipsos planè indignos, qui superiorum illorum diuinorum virorum fibulã soluant calceamentorum, si eruditionem spectes: nam impietatis comparatione, hi quidem cum illis locũ

habere

habere nullum queunt. Itaque illorū quidem diuinorum libri hominum viuunt hactenus, & tempore, ac vetustate ipsa, quæ alijs rebus omnib. interitum adferre solet, indies magis ac magis roborantur: horum autem æqualium nostrorum libri, cùm nullum prorsus nec apertæ pietatis, nec eruditionis reconditæ genium habere videantur, cum auctoribus ferè ipsis, atque adeò sępenumero ante auctores etiam ipsos suos, moriuntur.

18. Sanctorum patrum honos in Ecclesia Catholica.

Erùm, quando ab eo, quominus tantopere se ament, dimoueri ipsi non possunt, legant sanè sua cum suis, sine inuidia, quoad libeat: ament etiam eadem quæ cæperunt, sine riuali. Non equidem inuideo, miror magis. Nobis Ecclesia quidem ipsa, patres ex omni antiquitate selectos, quos ipsos oriens, quos occidens, quos vniuersus deni-

queterrarum orbis pro summis religionis magistris colit & veneratur, eosdem ad colendum & imitandum proponit : his auctoribus admodum idoneis, tum aduersarios suos fraudis aut erroris conuincit, tum veritatem etiam doctrinæ institutorumque suorum, vbi opus est, magnopere confirmat & tuetur. Neque sanè immeritò. Quanto enim quisque propius aberat ab ortu illo religionis nostræ, cùm primùm Ecclesia ipsa Christiana & orta & nata extitit, hoc & acutiùs omnia vidit, & certiùs ac fideliùs omnia tradidit, quàm isti tanto interuallo, non modò videre, sed etiam suspicari saltem potuerunt.

19. Conciliorum authoritas in Ecclesia Catholica.

ATQVE hæc quidem de patribus. Eadem porrò Ecclesia amplectitur etiam & proponit

CONCILIA, hoc autem ferè eſt, communem patrum ipſorum vnum in locum coactorum, conſenſum, de rebus ad religionem pertinentibus. Cùm enim ſingulis ſeorſum tantam, quantam hoc loco obiter expreſſimus, auctoritatem tribuit, tum de vniuerſis ſanè ad concilium coactis magnificè & ſentit & loquitur: ſemper enim illi verbo CHRISTI credidit: Vbicumque duo vel tres, inquit ille, congregati fuerint in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Itaque & indicere quidem pro temporum ratione concilia, & ad ea, ſummo interdum cum periculo, quoties componendorum religionis tumultuum neceſſitas expoſceret, proficiſci non dubitauit. Teſtis eſſe poteſt, ne longè abeam, vel Tridentinum hoc, noſtris temporibus & indictum & celebratum, & perfectum Concilium: quod quidem cùm in vicinia hęreticarum nationum habitum fuerit, tanta tamen Catholicorum Epiſco-

piſcoporum, & Theologorum frequentia, ac concurſu, tanta etiam ſententiarum libertate celebratum eſt, vt cum antiquis illis concilijs certare iure poſsit. Nam ipſorum quidem patrum numerus qui concilio ſubſcripſerunt, ad ducentos quinquaginta quinque pertinebat: libertatem autē ſententiarum eius concilij, illi demum abūde teſtari poſſunt, qui cum Catholicorum nomine ad concilium ipſum veniſſent, contrarias tamen ibi pleraſque moribus Eccleſiæ Catholicæ poſitiones, & verbo & ſcripto liberè ſunt tutati.

20. *Conciliorum odium apud hæreticos.*

Ontrà, hæreticorum anteſignani, neque hoc concilium Tridentinum, cùm ad illud benigniſsimè publica fide inuitati eſſent, & cùm illud in confœderatorum ſuorum vicinia celebrari audirent, adeundum ſibi eſſe exiſtimauerunt: neque

neque vlla alia concilia œcumenica magnifacienda ſibi eſſe, fuerunt vnquam arbitrati. Suis quibuſdam priuatis & occultis ac clandeſtinis vtuntur coitionibus, in quibus quidem, nec ſpaciũ vllum tãtis deliberationibus accõmodatũ adhibent, nec legitimum rogandi ſententias ordinem retinent, nec moderatæ alicuius diſputationis ſpeciem præ ſe ferunt: ſed inflati ſuperbia, præcipites amentia, cùm omnia confuderunt, poſt aliquot ſtatim dies diſcedunt, magis etiam tum inter ſe, quàm antea, diuulſi & diſtracti. Teſtis eſt omnium earum rerum, præter cæteras prouincias, noſtra Polonia: in qua quæcumque conuenticula vnquàm hæreticorum habita ſunt, ea vt diuturna non fuerunt, ita edictorum ſuorum auctoritatem nullam habuerunt, ſed qua leuitate coierant, eadem ſunt cũ decretis omnibus ſuis diſſoluta. Quã rem ſi quis eſt qui aut non videat, aut cùm videat, non ex animo deteſtetur, is, haud ſcio quidnam præterea in vita aut videre, aut vitare etiam ac deteſtari

ſtari debeat. Eſſe enim vnũ aliquem, qui ſuam vnius ſententiam, inueteratæ ac receptæ totius orbis ſententiæ, atque adeò non ſolùm naturæ, ſed Dei ipſius voci anteferat, & qui non iam cornicum oculos configere, ſed orbem ipſum terrarum vniuerſum impietatis pariter atque inſaniæ condemnare audeat, ſeque vnum, in ipſis reliquorum omnium hominũ tenebris & caligine, τὸ ὕπερ videre iactet, id verò eſt, quod mihi quidem omnem nõ ſolùm impietatem, ſed etiam inſaniam videtur ſuperare. Quamdiu igitur dubitabimus, cum Eccleſia potius ipſa errare (fas enim mihi ſit abuti intereà hoc verbo, quo ipſo in eadem re abuſus eſt Auguſtinus) quàm cum hæreticis benè ſentire? quãdo Eccleſia quidem ipſa triplici illo, bibliorum, patrum, conciliorum funiculo nititur, qui difficulter admodum rumpitur, hæreſis autem vbi ſecurè contempſit hæc omnia, nihil planè habet, quo ſe ad aliquem ſaltem modum tolerabilem ſuſtinere poſſe videatur.

Digreſsio.

Digreßio, cur biblia, patres, concilia, malè tractentur ab hæreticis.

SEd mirum profectò non eſt, ita ab hæreticis, tum biblia ipſa ac ſcripturas ſanctas, tum patres & concilia tractari, vt diximus. Quod enim alioqui hominibus perditis & ſceleratis eſt lex & tribunal iudicis, hoc hæreticis ſunt ſcripturæ ipſæ: quod illis lictor & carnifex, hoc ijs patres & doctores: quod illis carcer, crux, furca, hoc ijs nomen & auctoritas conciliorum. Quo igitur loco iudex, lex, lictor, carcer, crux, habetur ab hominibus nefarijs, eodem ab hæreticis haberi biblia, patres, concilia, minimè eſt mirandum. Dic clariùs, inquis, Dicam ſanè vt intelligi poſſit. Legibus, inquā, & iudicijs nefarij homines mirificè admodū quod ſcimus, ſunt infenſi. Quid ita? quia vitę & actionibus eorū vniuerſis mira-

mirabiliter repugnat vniuersa ipsa legum & iudiciorum ratio. Itaque his, vt dixi, infensi non esse non possunt. Sed quoniam tamen sine his viui inter homines non posse animaduertunt, se verò fiducia suorum ingeniorum pœnas eorũ facilè euadere posse confidunt, relinquunt ea quidem, verùm interim ita se cõparant, ita technis & cauillis instruunt, vt non tam leges & iudicia relicta quàm latebra modò quædam & perfugium scelerũ quęsitum ab ipsis esse videatur. Et certè ad hanc eiusmodi mentem improbam, si modò, concessu alicuius, facultatem legum pro arbitrio interpretandarum adepti sint, nullo negocio legibus ipsis & iudicijs ad omnes fraudes & latrocinia abutantur. Atque eodẽ planè modo inter scripturas & hæreticos res habet, si quis modò velit propius intueri. Etsi enim hæreticorum & vita & doctrina tenebricosissima, lucem ac splendorem sanctarum scripturarum non odisse, & quantum in ipsa sit, extinctum non cupere non potest, aut vt minimum,

non

non ita ſaltem refugere, vt quemadmodum olim Iudæi aduerſus faciem Moſis radiantem, ita ipſi aduerſus diuinarum ſcripturarum ſplendorem clariſsimum, non auſint oculorum ſuorum aciem attollere: tamen quoniam Eccleſiam hoc iſto ſplendore, quo quidem eam non ſolùm illuſtrari, ſed etiam prorſus animari intelligunt, priuari poſſe non vident: idcirco, dum tollere ſe poſſe id quod oderunt deſperant, fuco ſaltem illinere, & fallaciarum ſuarum operimentis, ac quodam quaſi capitio inuoluere laborant. Hoc ipſo ſanè Iudæis illis Moſaicis immaniores, quòd Iudæi quidem, nullum ipſi temerè manibus ſuis importunis velamen radianti Moſis faciei obtenderunt, tantiſper potius, dum ipſe caput ſua ſponte obtegeret, ſeque cominus aſpici atq; audiri permitteret, fulgorem illum radiorum tolerârunt: at verò hæretici vt primùm in conſpectum veniunt ſanctarum ſcripturarum, nihil prius habere vidētur, quàm vt ipſarū os, calumnia, quātū maximè poſſunt,

oblinant, & deinde vniuerſas tot cõtortarum interpretationũ integumẽtis obuoluant, vt non facilè præ eiuſmodi inuolucris vera ipſa ſcripturæ effigies poſſit apparere: poſtremò verò velatâ ad eum modum, per ſummam ignominiam, facie ſcripturarũ, non dubitant etiam pugnos ingerere, amarulentum illud tantum non vſurpantes, Prophetiza, Prophetiza, quis eſt qui te percuſſit. Itaque ad hunc iſtum modum, ſcripturam quidem ipſi non ſolùm non tollunt, ſed etiam ſæpenumero ita in os Catholicorum extollunt, vt in ipſius comparationem, nullam aliam quantumuis ſacroſanctam auctoritatem admittant: verumtamen cùm eam ita tractent, vt ab ipſis aut apertè colaphis cædi, aut certè non ex animo laudari, ſed veluti iudex à nocente reo palpari duntaxat videatur, mihi equidem verbo ſolo ab eis retineri, re, hoc eſt, ſententia, planè vniuerſa euerti videtur. Atque hoc ſanè illud eſt, quod nouas aſſiduè bibliorum, vt diximus, conuerſiones quærunt,

runt, quòd de numero ſanctorum librorum diminuunt, quòd inſcriptiones capitum de ſuo apponunt, quòd denique ad librorum oras, callidis quibuſdam interpretatiunculis apponendis, extremum pietati & religioni exitium moliuntur.

Progrediamur vlterius. Auerſantur flagitioſi homines leges & iudicia: ſic eſt. Sed multo etiam magis horrent & auerſantur carnificem & lictorem. De legibus enim verè dixit, qui eas telis aranearum ſimiles eſſe dixit, vt & facilè perrumpi, & non magnam alioqui vim hominibus potentibus & fraudulentis inferre queant, ſi ſint rigore magiſtratus ipſius exarmatæ: at verò licia ipſa lictorum & laqueos carnificum quoniam firmitate telas aranearum ſuperare homines ſcelerati intelligunt, iccirco non licia ſolùm & laqueos, ſed cannabum quoque ipſum, quod laqueis ac licijs materiam ſuppeditare ſolet, vulgari etiam prouerbio execrari dicuntur: lictorem autē & carnificem pro-

pe vt mortem ipſam perhorreſcunt. Nec aliter ſanè hæretici, patres ipſos Eccleſiæ Catholicæ & doctores mirum in modum & deteſtantur quidē, & plus etiam quàm ſcripturam ipſam pertimeſcunt. Scriptura enim cùm pro ſe ferè non loquatur, trahi ſe interdū inuitam & violari patitur: patres pro ſcriptura apparent, patres aduerſario manus colligant, caput obnubunt, in ipſum etiam propemodum lege agunt. Quamobrem, quod vulgò quoque de carnifice & lictore vſurpatur, plus quàm ius & lex permittat, vim & potentiā illius non valere, id de ipſis quoque Catholicis doctoribus, paſsim audias ab hæreticis vſurpari: non plus illis fidei eſſe tribuēdum, quàm auctoritas permittat ſanctarum ſcripturarum.

Quòd ſi hęc, quæ dixi, hæreticis ita, vt dixi, formidabilia ſunt, certè omnium terribiliſsima ſunt ijs concilia: quæ furcæ cuiuſdam, eorum quidem opinione, inſtar habent. Vt enim qui ſeueritatem legum aut iudiciorum minimè reformidant, nec virtutis a-

more à peccando abſiſtunt, traduntur lictoribus: quod ſi ne horum quidem vinclis aut verberibus coërcentur, vt diſcant ſaltem formidine pœnæ minus malefacere, in crucem tandem aguntur: ita qui ſcripturarum ſanctarum præceptionibus ſimplicibus & apertis in officio non continẽtur, quominus noua & Eccleſiæ Catholicæ inaudita dogmata in vulgus diſſeminent, ad doctores demum & columina illa religionis Chriſtianæ relegantur: quod ſi ne ſic quidem ad officium redeunt, tum poſtremò ad concilium tanquam in carcerem detruduntur, & ibi, niſi reſipuerint, condemnantur. Atque ad eum quidem modum ſatis oſtenſum eſt, hæreticos nihil horum trium non magnoperè auerſari non poſſe, ſcripturas quidem, vt legem & iudicem: patres, vt iuſtitiæ adminiſtros: conciliũ, vt mortem & ſupplicium extremũ. Atqui ipſa etiam ſcriptura, ſi illi tantopere, vt iactant, obedire voluiſſent, docere eos poterat, conſentientes eſſe Catholicis aduerſarijs ſuis, dum

ſunt in uia cum eis: ne fortè ab ipſis tradantur iudici, ſcripturæ: & à iudice miniſtris, patribus ipſis, & doctoribus: qui tandem mittant eos in horrendũ ipſis conciliorum carcerem ſempiternum.

21. Concilia confirmant Catholiciſmum.

22. Concilia condemnant hæreſes.

QVibus ex rebus omnibus illud denique excerpendum, & ad vitandas hæreſes diligenter in cætera conſiderandum eſt, ſolius dogmata Eccleſiæ Catholicæ, concilijs, id autem eſt, totius terrarũ orbis cõſenſione confirmari: contrà hęreticorum placita omnia ijſdem concilijs, hoc eſt, ſuffragijs omnium gentium & nationũ Chriſtianarũ ſemper condemnari. Non eſſe autem prudentiæ, vnius hominis placitũ, ſententijs omnium penè nationum

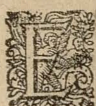
num anteferre, vel id potius ſequi, quod iudicio omnium condemnatum, quàm id quod ſuffragio omnium approbatum eſt. Atqui in his ſanè noſtri temporis hæreſibus nihil eiuſmodi reperias, quod non olim & ſanctorum patrum, & conciliorum decretis fuerit non ſemel condemnatum. Legat, qui hæc volet preſſius cognoſcere, conciliorum ſanctiones & execrationes: legat etiam patres ipſos Epiphanium, Theodoretum, Auguſtinum, Damaſcenum, & reliquos, qui nobis ſui illius temporis hæreſibus depingendis, noſtrorum iſtorum temporum hæreſes omnes videntur ita depinxiſſe, vt libri eorum, recentium, iſtorum hæreticorum ſpeculum videantur tanto ante extitiſſe.

Supereſt, vt de paucis etiam reliquis, quæ ipſa in hoc genere omittenda ſanè non videntur, prout quicq; eorũ ſcilicet in mentem venerit, diſſeramus. Ac vel illud inprimis, quod ad ordinem noſtræ Catholicæ

Ecclesiæ, & ad confusionem quandã Synagogarum hæreticarum demonstrandam pertinebit. Sic enim facilè futurum esse cõfidimus, vt cùm omnium animantium solus homo sit, quicquid sit ordo, quid modus, quid decorum ipsum intelligat: omnes ij, qui numero hominum haberi volẽt, ordine ipso Catholicæ Ecclesiæ delectati, libentiùs in ea permaneant, vel ad eam certè quidem concitatiùs reuertantur. Nam cæteri, qui ordine nullo capiũtur, digni mehercule sunt qui quouis aliò discedant, & pro locis ordine ipso descriptis ac definitis, deserta, quando ita volunt, & inhospita tesqua incolant, eaque ad extremum loca teneãt, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Quod omen à Christianis omnibus Deus auertat queso. Sed nos ad eum, quem proposuimus, Ecclesiæ Catholicæ ordinem paucis, vti huius loci natura fert, describendum accedamus.

23. *Conciones, Missæ, horæ Catholicorum.*

Ecclesia

Cclesia nostra quidem nihil eorum prætermittit, quæ ad sanam omnibus vndique instillādam euangelij & pietatis doctrinam facere quoquomodo videantur. Nam & concionibus ad populum, & Missis, & cantibus, & omnibus horarijs orationibus publicis, & multis alijs eiusmodi rebus, infimę etiam classis homines, quatenus opus est non sinit esse earum rerum rudes, quæ ad articulorum fidei & pietatis Christianæ cognitionem intelligit pertinere. Ita sanè vt nec conciones ipsius concionibus hæreticorum, nec cantus cantibus, nec orationes orationibus, vlla in parte vel sanctitatis vel eruditionis concedant: imo vt hæc etiam omnia in Ecclesia quàm in hæreticorum Synagogis & sanctiora & eruditiora, & omni perfectionis genere absolutiora manifestò appareant. In quo tamen ipso Ecclesia illam mehercule moderationem in hoc genere pernecessariam retinet, vt scientiā quidem & intelligentiam rerum ipsarum abstrusiorum perfectam & ab-

ſolutam doctis & intelligentibus reſeruet, ſanctitatem verò ipſam, quę eſt vſus eorum omnium maximè præcipuus, populo vniuerſo concedat atq; communicet: quam etiam ipſam ſanctitatem illa re potius æſtimandam eſſe cenſet, quantum quisque noſtrũ ea quæ illa ſuggerente percipit, aut animo credat, aut factis exprimat, quã quantum ſcilicet ingenij acumine comprehendat. Non tam enim in intelligendo quàm in audiendo & cuſtodiendo Dei verbo, meminit eſſe à Christo domino felicitatem & beatitudinem hominum, id autẽ eſt, ſummum animorum noſtrorum bonũ, conſtitutum.

24. Cerimoniæ & feſta Catholicorum.

PRæterea autem eadem hæc Eccleſia noſtra poſtquã à concionibus, Miſſis, horis deniq; orationum ſuarũ reſpirauit, non remanet tamen prorſus muta, & omni ex parte iners ac ignaua: ſed machinas

veluti

veluti quaſdā alias ad omnes etiā ſenſus adhibet, quib⁹ in animos ſuorū fidelium id quod vult, hoc autē eſt, pietatem & religionem, poſſit cōmodiſſimè inſtillare. Admouet enim ad oculos primùm ornatū illum templorum externum, qui eſt in cereis potiſſimum & imaginibus: vt illi maieſtatem quandam numinis præſentis ſignificent, hæ autem ponant ſub aſpectum, quantū maximè poſſunt, ea ferè omnia, de quibus alioqui pro cōcione fusè admodum ſolet diſputari: quę vtraq; etiam interdum, animaduerſionis ſcilicet & caſtigationis cuiuſdam cauſa, ab oculis ſubtrahit, cereos quidem in feriendis anathemate immorigeris filijs, extinguendo: imagines verò diebus ipſis quadrageſimalibus pœnitentiæ ſanctioris velando ac obtegendo. Admouet item ad aures, campanas & tintinnabula, dum vel ad templum ſuos vocat, vel etiam extra templum orationis admonet. Quorum etiam ipſorum ſonitum, partim diebus ipſis paraſceues commutat, & deſignandum ſiue

fædos

fœdos tūc temporis & pudendos apostolorum lapſus, ſiue adeò dolorem ipſum ſuum, ex paſsione vnigeniti filij Dei ſponſi ſui, cuius tunc anniuerſaria memoria recolitur: partim verò prorſus intermittit, vt cum in ipſo fortè publico aliquo facinore cōmiſſo ac perpetrato, maiore ſibi interdicto vtendum eſſe exiſtimat. Deinde celebrioribus etiam diebus ipſis admouet ad aures muſica quædam inſtrumenta, ad excitandum gaudium ſpiritus in mentibus noſtris, & laudes Dei, maiore aliquanto cum lætitia decantandas. Adhibet odores etiam naribus, vt & maieſtatem diuini numinis repræſentet, & feruorem præterea maiorem quendam orationis exuſcitet: vt videlicet oratio populi (his enim quoque tunc verbis Eccleſia ipſa vtitur) non ſecus quàm ea quæ odorum cauſa incenduntur, in conſpectum Domini dirigatur. Adhibet ad tactum plura etiā ferè quàm ad vllum ſenſum alium: aquæ nimirum & cineris aſperſionem, crucis impreſſionem, genuum flexionem,

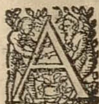
pectoris

pectoris percussionem, osculum denique reliquiarum sanctarum: quę omnia, vel monumenta, vel certè inuitamenta esse vult pœnitentiæ interioris. Postremò, gustatus etiā ipsius nostri non prætermittit habere rationem: primùm quidem dum eum cupedijs alijs plus satis vel obrutum, vel iritatum, indictis ieiunijs, tum recreat, tum cohibet, & quantum potest ad moderationem reuocat: deinde autem cùm diebus certis solennibus, & panem populo, & vinum, & salem, & fructus terræ, & cætera quæ ad esum, aliumúe prætereà familiarem vsum nostrum pertinent, benedicta, & verbis solennibus sacrata proponit: & denique, dum ipsum Iesu Christi corpus & sanguinem, sub panis & vini forma ac figura cōsecratum, vescendum fidelibus distribuit. Vt ita nimirum & audiamus, & olfaciamus, & manibus quasi contrectemus assiduè vim benignitatis diuinæ: gustemus etiam & videamus quàm suauis sit dominus, & quàm beatus vir sit qui sperat in eo. Iam verò certa ipsa Eccle-

siæ

ſiæ ſolennium dierum tanquàm in faſtos quoſdam diſtributio, quid aliud eſt, quàm ſimplex illa & aperta hominum ſimplicium, ab Eccleſia quidem ſummo concilio inuenta, & magna cum pietate vſurpata inſtitutio, in rebus ad ſalutem pertinentibus? Nam dum & conceptionem, & natiuitatem, & circumciſionem, & à magis adorationem, & quadraginta dierum poſt baptiſmum ieiunium, & paſſionem, reſurrectionem, in cœlos aſcenſionem CHRISTI domini, ſpiritus denique eius ſancti miſſionem celebramus, quid aliud quàm beneficia eius in ſalutem noſtram impenſa recolimus? Quid martyrum, quid Apoſtolorum, quid Euangeliſtarum, quid confeſſorum, quid virginum, quid aliorum, in certos dies anni, conceptæ feriæ aliud ſunt, quàm & fidei noſtræ adiumenta & ad gratiarum actiones incitamenta, & exempla ad vitam Chriſtianè inſtituendam propoſita?

25. *Cerimoniæ hæreticorum nullæ.*

Tque his quidem rebus in omnibus mutæ ſunt prorſus hæreticorum Synagogæ. Nam cerimonijs omnibus, quæ in ſenſus, vtiliter & cum magna pietatis acceſſione & incremento, poſſent incurrere, ita carent omnino, itaque eas reſpuunt, vt ad conuenticula ipſa ſua, præter auditum, cuius etiam ſenſus ipſius tenuis eſt admodum efficacitas, nihil adferre videantur. Quaſi verò Deus ipſe, præter hunc auditus ſenſum, vel nullos alios, vel certè fruſtra fuerit fabricatus: aut quaſi etiam hoc ſenſu tantum, & non potius omnibus animi viribus, coli ſe voluerit & amari: aut verò denique quaſi his in terris, vel hac potius in infinitate vulgarium ac popularium hominum, cum ſolis viuatur perfectis, pleneque ſapientibus, qui ſpiritu tantum & non ſenſibus etiam corporeis ducantur ac regātur, & nō potius

multi

multi noſtrûm ſint, qui in haurien-dis cæleſtibus myſterijs, lacte magis quàm ſolido cibo opus habeant, vel etiamſi fortè nonnulli ſint, qui ſoli-dum cibum non reformident, neque reſpuant, ideò cęteri, quorum ſemper maior lõgè eſt numerus, imbecillio-res, planè ſint contemnendi, & pro nihilo habendi. Sic iſti ſpiritu neſcio quo afflati homines, cerimonias om-nes corpori ad pietatem erudiendo ſummopere neceſſarias, ex Eccleſia iubent faceſſere, & templa ipſa ſua, nõ ſecus quàm porcorũ haras, ſine or-natu, ſine ordine, ſine decore omni relinquunt. Cuius quidem decoris Dauid rex & propheta, vir ſcilicet nõ tã quàm iſti, in actionibus ſpiritus ex-ercitatus, ſtudioſiſsimum ſe fuiſſe profitetur, inquiens: Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habi-tationis gloriæ tuæ. Quo minus etiam miror annis paulo ſuperioribus cui-dam æqualium meorum vſu eueniſ-ſe: qui, cùm antea iam in illo hæreti-corum luto non leuiter hæſiſſe vide-retur, hoc ſibi ferè principium expli-

candi

candi ſeſe, & ad veram antiquæ religionis viam reuertendi, fuiſſe ſcribit, quòd templa Catholica adire, cerimonijsq́ue Catholicorum ſenſim ac paulatim, quamuis non ſatis etiam tum ex animo communicare incepiſſet.

26. Conciones, cantiones, feriæ hæreticorum.

Erùm hæreticis omnia leuia & ludicra videntur: illa graui a & ſeria: templa prophanare, eaq́ue omnibus ornamentis ita deſpoliare, vt aras haras faciant, & ex templis ipſis reddant ſtabula alta ferarum. Quid autem relinquunt, cum ſuo illo ornatu & ordine templa ſpoliarũt? nihil præter ieiunas quasdam, vel, quoniam ipſum quoque ieiunium nõ ferunt, pingues potius, & fruſtis interdum eſculentis plenas conciones, cõſutas ex ineptijs, calumnijs, conuicijs: breuiter, Philippicas potius quàm homilias: plæraq; enim ex Philippi Poſtillis hauſta ſunt, guſtum do-

ctrinæ alicuius elegantioris, gustum pietatis, gustum etiam comitatis & humanitatis nullum habent. Quid aliud relinquunt? etiam semisomnes scilicet quasdam cantiunculas, ab hominibus furore de vino correptis compositas, & à somnolentis ac oscitantibus aniculis, non secus quàm ad fusum & linum decantatas. Quid præterea? etiam festa illa sua in calendarijs proposita, Mosaica magis quàm Christiana. Pro Christi enim Dei nostri ferijs, festa Iudaica reponunt, & in eo vmbram potius Synagogæ consectari, quàm lucem Euangelij repræsentare malunt, tum etiam pro antiquis nobilissimorum martyrum nominibus, suorum nobis, nescio quorũ nouorum martyrum omnia proponunt: quorum alius falsi conuictus est, alius damnatus est furti, alius homicidij, alius impietatis & blasphemiæ, alius seditionis, omnibus autem, vt hæreticis, vita publico iudicio est erepta. Quorum quidem exempla si cæteris ad vitandum proponi

poni in Synagogis eorum poterant, ad commemorandum certe proponi in Ecclesia Catholica non debebant. Ea enim eiusmodi, destruunt magis quàm extruunt, aut ædificant.

27. Hæretici nusquam inter ethnicos plantant fidem: quod faciunt Catholici.

DEstruunt, inquam. Prorsus vt alia hæreticorum omnia: quorum illud semper iam inde ab initio solenne fuit, vt nusquam boni quicquam nec plantarent, nec ædificarent, nec extruerent, sed ibi etiam, vbi fortè quid eiusmodi plantatum iam, & extructum ac ædificatum fuerat, euellerent, & deijcerent, & demolirentur. Nam vt interim honestarum ferè omnium artium interitum omittamus, quas vbi possunt, maximo studio demoliun-

tur, nonnũquam ſanè eò pedem mouent, vbi idola eijciant, & ad Chriſtũ barbaras gentes conuertant, quod noſtri etiamnum in extremis Indijs, maximo cum & religionis Catholicę incremento, & illorum fructu hominum faciunt: ſed ibi demum pedem figunt, vbi Chriſtum modò ex cordibus fidelium exterminent, & Mahometo ſuo viam ſternant. Quo quidẽ in fœdo & flagitioſo admodum ſtadio, tãtos proh dolor progreſſus iam fecerunt, vt plæriſque eorum (ſicut quidam noſtrâs ante annos aliquot diſputando euincere conabatur) nihil aliud ad Mahometiſmum obſtare, præter præputium: nihil etiam deeſſe, præter Sarracenicum illud capitis inuolucrum, videatur. Ita ſunt corpore quidem & habitu ſolo externo Chriſtiani, animo autẽ toto planè Mahometani iam facti. Atque haud ſcio, an corpus etiam ipſum & corporis habitum, obſtricto tantopere & religato animo impiæ ſuperſtitionis genere, non nimis diu ad Chriſtianorum ſimilitudinem poſſint retinere.

tinere. Quam quidem cassam propemodum iam & inanem similitudinem, vbi modo deposuerint, nihil erit equidem amplius, quod in illis Christianum potius quàm Mahometanum & Antichristianum censeri posse videatur.

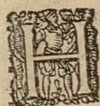
28. Catholici reformant, hæretici impediunt eorum reformationem.

Ec verò ipsi id obscurè iam ferunt, non solùm doctrina tradenda Christo contraria, sed etiam impedienda morum Christianorum restauratione ipsa. Etenim sicubi fortè nostri Catholici deformatos priscæ religionis mores pristino nitori restituere conentur, non modò eos non adiuuãt, verumetiam hoc solo nomine extremo odio prosequuntur, & actiones eorum tum impediunt, vt tanto difficilius ad id quod volunt perueniant, tum etiam, quantum maximè possunt, infectas reddunt: facilioresque se omninò a-

apostatis, & desertoribus, & seditiosis & rebellibus, & in vniuersum omnibus sceleratis hominibus, quàm pijs & orthodoxis viris patronos student exhibere. Nimirum nec doctrinam à sua doctrina discrepantem ferre possunt, nec vitam vitæ suæ aduersam atque contrariam. Quorum mihi mores in illa impiorum cogitatione expressi esse videntur, quæ est in libro sapientiæ ita adumbrata. Dixerunt impij, inquit, Circumueniamus iustum, quoniam iniucundus & acerbus est nobis, idémque contrarius operibus nostris, improperat nobis peccata legis, & diuulgat in nos peccata disciplinæ nostræ. Grauis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est nostræ vita illius, & diuersæ sunt à nostris viæ eius. Hæc & similia dixerunt impij, excæcauit enim eos malitia eorum. Atque hæc duo sanè proxima, inter cætera etiam consideranda sunt, ad absterrendos homines ab istorum vesania, & ad reducendos ad Ecclesiæ Catholicæ sanitatem.

29. Suc-

29. *Successus hæreticorum.*

His etiam, si placet, vnum addamus licet. Successum videlicet rerum omnium tam apud nostros, quàm apud hæreticos. Etsi enim veritas & fides religionis non est principio à successibus aut prosperis, aut aduersis, deducenda, & Catholicæ quidem religionis ratio, suis est & certissimis firmamentis aliâs comprobata, iuuat tamen ad illorum firmamentorum soliditatem, hæc ista successuum in vtramque partem commemoratio, quibus Deus Opt. & immortalis, hinc veritatem suarum cerimoniarum diuinitus nobis iampridem traditarum, est prosecutus, illinc impietatem nuper inuentarum opinionum studiosissimè se auersari semper demonstrauit. Repetamus igitur omnes ab initio hæreses, & consideremus, quæ terrarum eluuiones, quæ exustiones, quæ pestilentiæ, quæ vermium & bestiarũ copiæ: quæ annonę caritates,

quæ ſeditiones, quæ bella, quæ clades, ſingulas propemodum hæreſes aut præceſſerint, aut ſtatim fuerint conſequutæ. En vnquam quæſo, cum vlla hæreſi vſpiam, pacem, ocium, fertilitatem, concordiam, rerum etiam affluentiam aut natam aut conſociatam fuiſſe, ſiue vidimus, ſiue audiuimus? Num quæ Reſpub. num quod regnum, num quæ ciuitas, num quæ domus, num quæ familia, num quis omnino hominum, propter hæreſim, aut auctus veris honoribus, aut alijs verè ſecundis rebus nobilitatus eſt? Omnia, omnia videntur cum hæreſi in peius ruere, & retrò ſublapſa referri. Quin & hæreſes ipſæ ſuis ſibi ſemper manibus celerem admodum ſtruunt interitum, vt ſicut veritas ipſa à tempore, tanquam legitima filia educatur, ita fictæ ac falſæ opiniones ab eodem tempore, tanquã monſtroſi partus, interdum etiam in ipſo ortu, enecentur. Illi autem quoque ipſi hæreſum auctores & propagatores illam perpetuam, pro his eiuſmodi ſuis meritis, diuinitus arrogatam

tam pœnam ſuſtinent, vt ſemper bellum appetant, nunquam victoria potiantur, ſemper ſeditiones moueant, quarum tamen incommoda omnia in ipſorum potiſsimum capita recidant: ſemper tumultus excitent, & in illis tamen ſemper cum corpore, tum multo etiam magis animo diſpereant: vt ita nec viuis illis, nec mortuis, benè eſſe poſſit, ſed vt viui & mortui omnibus pariter & diuinis mactentur ſupplicijs & humanis.

30. *Succeſſus Catholicorum.*

CONtrà autem omnia propemodum quæ optabilia in vita eſſe videntur, ocium, dignitas, opes, robur, ſplendor, firmitas, pax, copiæ, fertilitas, nobilitas, decus, & quæ ſunt huiuſmodi, dotes ſunt profectò religionis Catholicæ propriæ. Nam vt omittam cætera, maiores quidem noſtri, poſt Lachi parentis ingreſſum in has terras, tunc deſertas & vacuas, etſi magna ſemper bellicæ virtutis ſuæ documenta dare ſtu-

duerunt, in illis tamen barbaræ religionis tenebris, finitimorum ſemper iniurijs expoſiti, neque noti, neque tuti, annos ferè quadringentos delituerunt. At verò vbi ſemel Chriſtum Ieſum, ſic quidem vt olim in vniuerſo terrarum orbe, Catholicè, & verè, & concorditer, vno omniũ ore prædicabatur, non vti nunc in Synagogis hæreticorum, & falsò, & clàm, & variè prædicari eſt cæptus, ſub Meſciſlai principatu ſuſceperunt: cæperunt derepentè ita coaleſcere, vt vicinis primum formidoloſi, mox remotioribus admirabiles, poſtremò apud omnes clari ac celebres ſint facti: & vt gloriam etiam reliquarum nationum, ſiue domeſticis in rebus quis ſpectet, ſiue in bellicis, non ſolùm adæquârint, verumetiam in plæriſque fortaſſis ſuperârint. Tunc enim regium inprimis diadema non à neſcio quibus adminiſtris iſtis, ſiue petitum, ſiue adeò impetratum eſt, (quorum tunc ne nomen quidem audiebatur vſquam, & quorum ipſorum nunc quoque magna

pars

parsipſum etiam regium nomen deteſtantur, vniuerſi autem vnctionem non ſolùm à regni inauguratione remouent, verumetiam à baptiſmo ipſo ſtudiosè tollunt:) ſed à Catholico Rom. ſummo Pontifice petitum, à Catholico Rom. ſummo Imperatore tributum nobis eſt. Tunc celebres illæ noſtræ de multis nationibus victoriæ ſunt partæ, cùm Boëmia, Morauia, Ruſſia, Saxonia, Pruſſia, Dania, armis prorſus noſtris ceſſerunt. Tum clariſſima illa trophæa & monumenta, ac termini victoriarum noſtrarum, columnæ ferreæ, ad Herculis illius inuicti imitationem, ad Boriſtenem, & ſalam, & Oſſam fluuios fixæ à noſtris, ac locatæ ſunt. Inde vrbes conditæ, arces munitæ, mænia excitata, Epiſcopatus fundati, templa & monaſteria erecta, Scholæ etiam ſunt inſtitutæ, ſeminaria videlicet aliarum porrò vrbium condendarum, artium excitandarum, Epiſcopatuum, & omnium templorum ac monaſteriorum regendorũ, rerumq;

rerumq́; ipſarum publicarum deinceps ad longiſsimam item poſteritatem propagandarum. Ita ſanè, vt ſi quis res noſtras diligẽtius conſideret, illas quidem, quæ ante Catholicam ſuſceptam religionem extiterũt, magno à noſtris hominibus animo geſtas, has verò quæ religionẽ Catholicam ſunt conſequutæ, diuinis & ſingularibus ſucceſſibus auctas & cumulatas fateatur, neceſſe eſt. Quas nunc rurſus, proh dolor, nonnihil iam attritas, & acciſas videmus, miniſterio quidem adminiſtrorum iſtorũ, quibus Reſpub. ludus eſt, regnum iocus, claritas nominis & exiſtimatio tenebræ. Quos ipſos tamen ita in hac religionis contentione odiſſe & fugere ac auerſari debemus, vt cùm ne nos ipſi quidem radicem portemus, ſed radix nos, ne efferamur propterea, neúe altum ſapiamus: ſed animaduerſa & perpenſa, in eos quidem qui ceciderunt ſeueritate Dei, in nos autem ſumma bonitate, exiſtimemus, id quod eſt, potentem eſſe Deum iterum eodem inſerere illos vnde exciderũt,

ſi

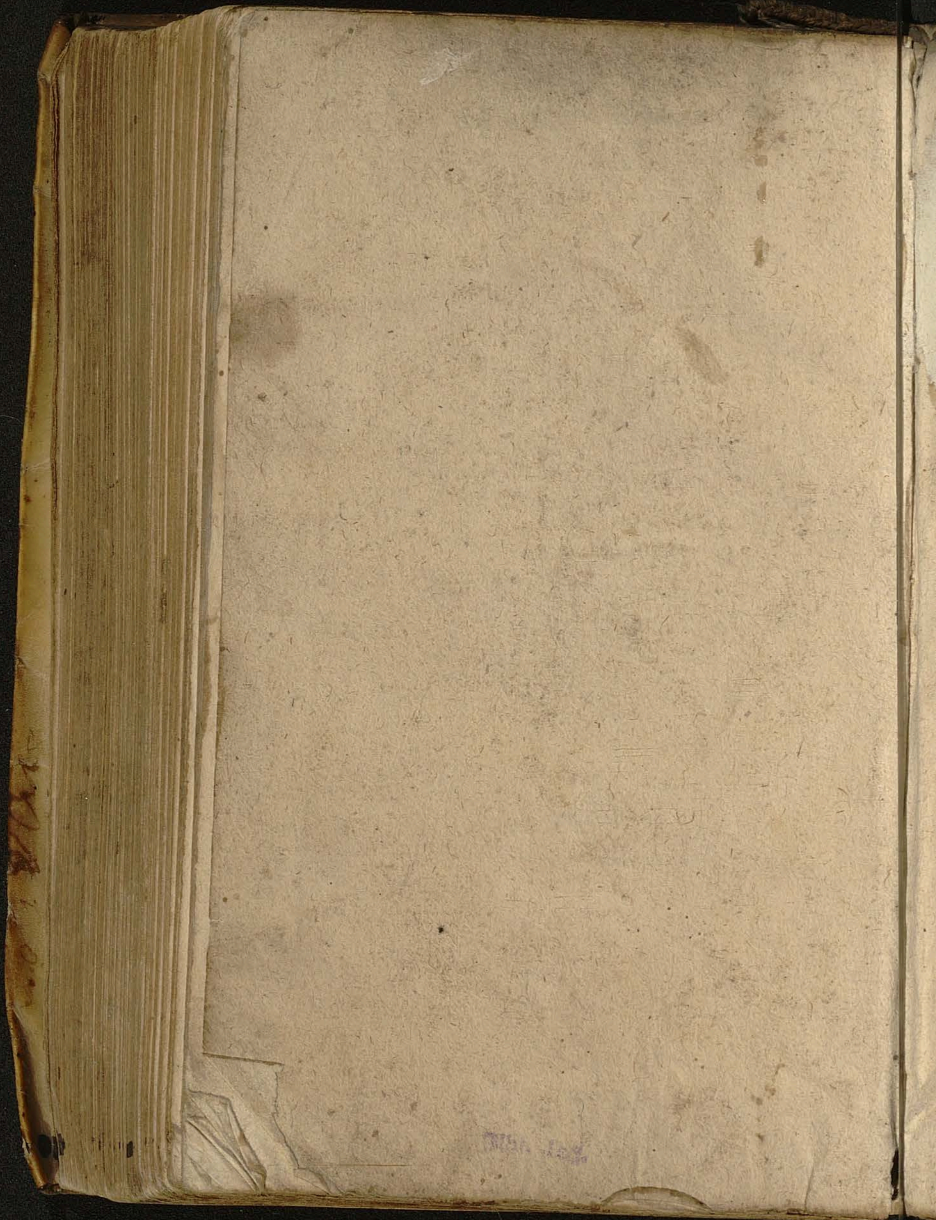
si modò non permanserint in incredulitate. Quid enim? an nō duodecim horæ diei sunt? Itaque tum pro ijs, tū pro nobis, & omninò pro vniuersa ipsa Ecclesia, sic oremus:

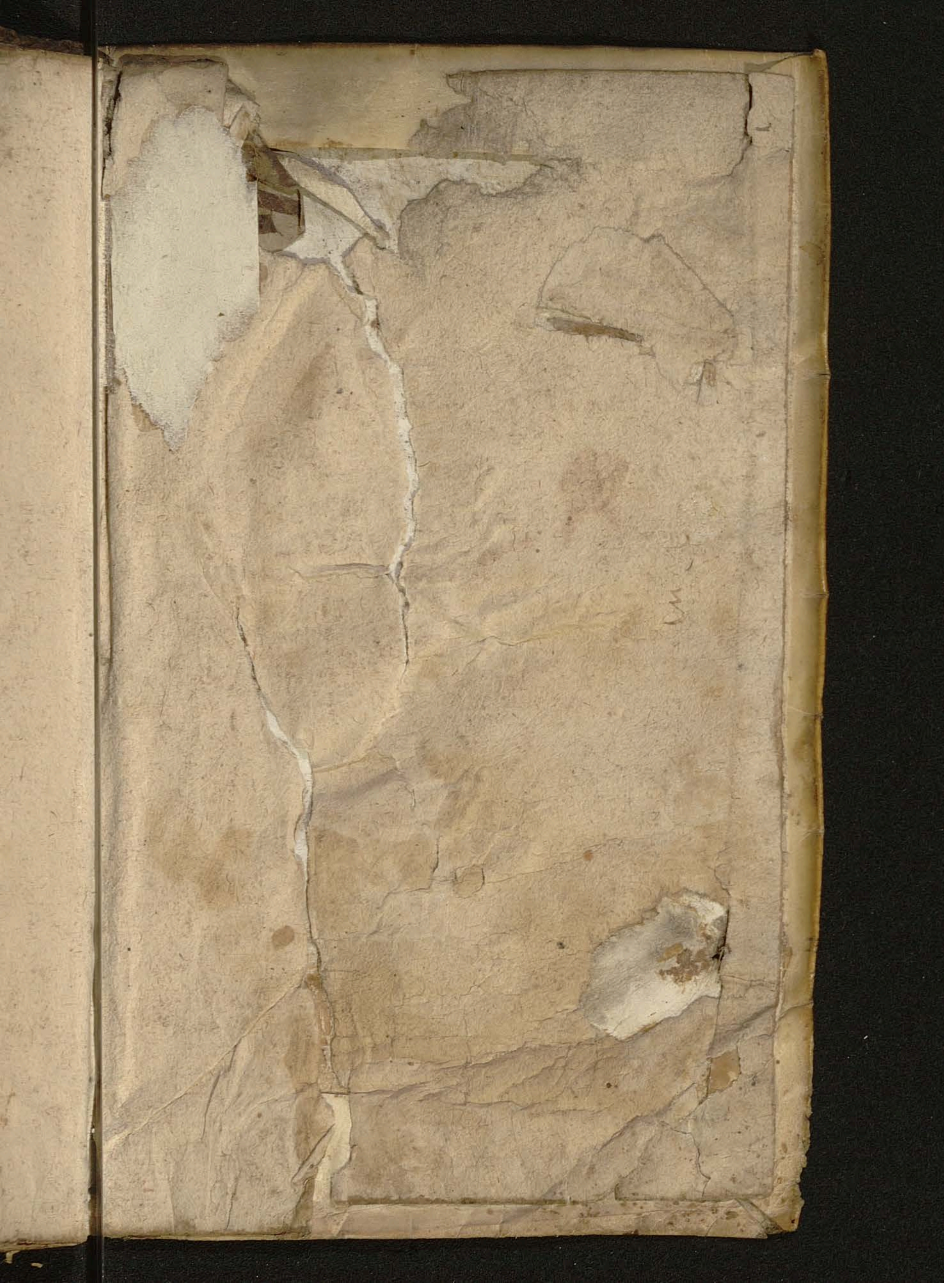
Si vlla, ô Domine, Ecclesiæ tuæ teneris charitate, sicut profectò summa teneri te, & cùm nulla adhuc esset Ecclesia eam fabricando, & cum amissa, restaurando, & cum iactata, conseruando declarasti, à te supplices petimus, vt quæ se nunc suis ipsa dissidijs cōficit, diuino tuo munere ad pacem & concordiam reuocata, possit respirare. Per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum. Valeat apud te, clementissime pater, illa pro nobis moribundi nati tui, sub ipsam statim panis & vini ab ipso secundum ordinem Melchisedechi, repræsentatam oblationem, facta deprecatio: Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnum sicut & nos. Vt hac nostra aliquando in hunc terrarum orbem reducta vnitate, simul & nos recentibus his malis liberes, & sermonis filij tui domini nostri

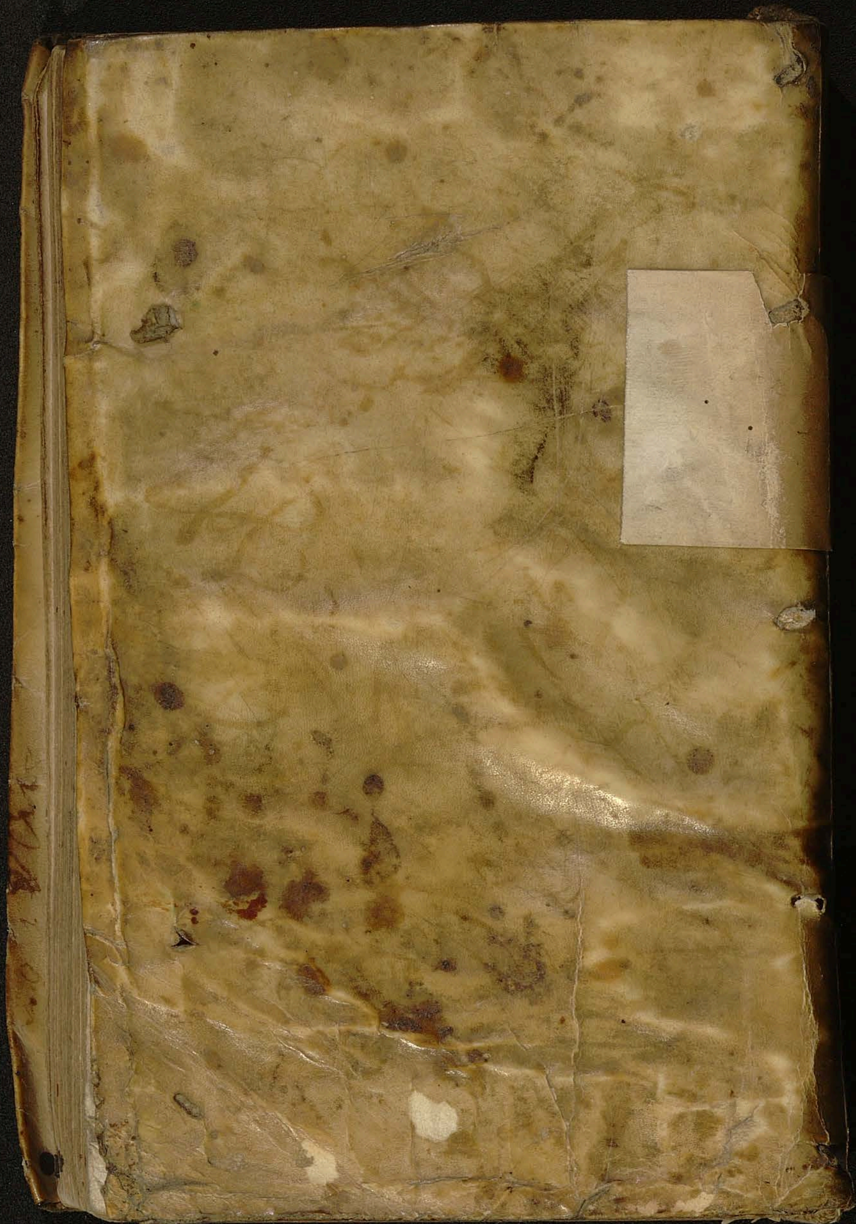
Iesu

Iesu Christi confirmes veritatẽ, de ea qua tecum in spiritu sancto viuit & regnat Deus, vnitate. Exaudi nos quæsumus omnipotens æterne pater domini nostri Iesu Christi, & noster, pro vnitate dissidentis Ecclesiæ tuę humiliter supplicantes, & cœlestibus tuis sacramentis hoc nomine participantes. Exaudi nos in nomine eius qui dixit: Quicquid petieritis patrẽ in nomine meo, dabit vobis. Qui & ipse tecum viuit & regnat in vnitate spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

FINIS.

Biatobr

Confess.

1577

Nideck[?]

Parall.

13

25